

Kloof en beklemming: securitiserings­theorie als heuristiek in de veiligheids­studies

Menno Hellinga, 5677041

honoursscriptie voor de BA Geschiedenis
Universiteit Utrecht
6 april, 2021

begeleid door dr. Joep Schenk

15 000 woorden

Samenvatting

Binnen de studie van veiligheid in de internationale betrekking (IB) heeft securitiseringstheorie de afgelopen decennia een dominante positie verworven. Echter heeft dit analysekader een aantal tekortkomingen. Als we securitiseringstheorie gebruiken als *een theorie*, die een alomvattend beeld geeft van veiligheid binnen de IB, zijn deze problemen ernstig genoeg om het kader geheel te verwerpen.

In dit paper toon ik aan dat securitiseringstheorie geen *theorie* heten mag, en pas ik het begrip *heuristiek*, zoals archeologen het gebruiken, erop toe. Wanneer securitiseringstheorie een heuristiek is, kunnen we tekortkomingen ervan verhelpen, door het toe te passen in combinatie met andere heuristieken. Ook levert dat een bredere *use case* van dit analysekader.

Om het nut en de haalbaarheid van meerheuristiekenanalyses van veiligheidsproblemen, en de verbrede *use-case* aan te tonen, pas ik securitiseringstheorie in combinatie met een andere heuristiek toe op de veiligheidstaal van enkele Amerikaanse anti-syfiliscampagnes, tussen 1937 en 1943.

Sleutelwoorden

securitiseringstheorie, securitisering, theorie in de geschiedwetenschap, heuristiek, syfilis, Works Progress Administration, WPA, Federal Arts Project, FAP

Voorbladafbeeldingen:

Robert Lachenmann, *Don't mix 'em*, (Pennsylvania, 27 mrt. 1937) lcn.loc.gov/93511155 (geraadpleegd 18 maart 2021) — bewerkt: bijgesneden.

Erik Hans Krause, *Syphilis False shame and fear may destroy your future*, (New York City, 8 nov. 1938) lcn.loc.gov/98514501 (geraadpleegd 18 maart 2021) — bewerkt: bijgesneden, kleuren aangepast.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Securitiseringstheorie en kritiek	9
3	Geschiedtheoretische benaderingen van de term <i>theorie</i>	14
3.1	Waltz-I: inductivisme	15
3.2	Waltz-II: aangepast kritisch rationalisme	19
3.3	Het methodologisch theoriebegrip	22
3.4	Het brede theoriebeeld	24
4	De continuïteitsheuristiek	27
5	Syfilis en de WPA in een veranderend veiligheidsbeeld	32
6	Syfilis en andere veiligheidskwesties in de WPA-posters	36
6.1	Het bronmateriaal in vogelvlucht	36
6.2	Syfilis in de WPA-posters	38
6.3	De associaties van beide heuristieken	47
7	Conclusie	50
	Appendix A: Geraadpleegde posters met datum, op chronologische volgorde	55
	Appendix B: Geraadpleegde posters zonder datum	61
	Literatuurlijst	63
	Primaire bronnen	63
	Secundaire bronnen	63

1 Inleiding

Nur allzu oft gewinnt man den Eindruck, die historische Praxis wäre heute kaum anders wenn es die Theorie, und die historische Theorie wäre kaum anders, wenn es die heutige historische Praxis nicht gäbe.

Christian Meier¹

De geschiedenis onderscheidt zich van de natuurwetenschappen, door — onder andere — de kloof tussen verleden en heden. Waar natuurkundigen, scheikundigen en biologen experimenten uitvoeren kunnen waarvan de gevolgen zich voor hun ogen afspelen, waar wiskundigen zoeken naar kennis die geheel losstaat van ruimte en tijd, kennis die dus op ieder moment en iedere plaats beschikbaar is, onderzoeken historici zaken die al voorbij zijn voordat het onderzoek begint. Hoe ze hun werk ook uitvoeren, ze moeten dus een manier vinden om vanuit hun hedendaagse denken de kloof te overbruggen, te begrijpen hoe het was in een verleden, toen men de wereld wellicht vanuit geheel andere categorieën ervoer.²

Hier wordt de tweede kloof zichtbaar, namelijk die tussen historiografische theorie en praktijk. *Theorie* kan in de geschiedwetenschap als ontelbaar zelfstandig naamwoord — bijna als een stofnaam — gebruikt worden. We hebben het dan over *geschiedtheorie*, het denken over historiografische epistemologieën en de wijze waarop de geschiedwetenschap zich van andere onderscheidt.³ De twee bovenstaande alinea's zijn theoretisch in die zin van het woord. Daarnaast kunnen we *theorie* ook telbaar gebruiken (*een theorie, de theorieën*), zoals de natuurwetenschappen vaak doen.⁴ In de historiografische praktijk, en in het aanverwante veld van de Internationale Betrekkingen (IB), gebruikt men weliswaar theorie en theorieën, zowel telbaar als ontelbaar, maar is reflectie op de aard en gebruikswijzen van beiden vaak afwezig.⁵

¹Christian Meier, 'Der Alltag des Historikers und die historische Theorie', in: Hans Michael Baumgartner en Jörn Rüsen (red.), *Seminar: Geschichte und Theorie. Umriss einer Historik* (Frankfurt aM: Suhrkamp, 1976) 36-58, aldaar 36.

²Robin George Collingwood, *The idea of history* (Oxford: Clarendon, 1946) 5, 122.

³Herman Paul, *Als het verleden trekt: kernthema's in de geschiedfilosofie* (Amsterdam: Boom, 2014) 29-30; Jürgen Kocka, 'Theorieorientierung und Theorieskepsis in der Geschichtswissenschaft. Alte und neue Argumente', *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 23 (1982) 4-19, aldaar 4-5.

⁴Al gebruikt men wanneer deze zin bedoeld wordt, de term ook wel eens op onbepaalde wijze. *Kwantumtheorie* kan bijvoorbeeld, als onbepaald zelfstandig naamwoord hetzelfde betekenen als *theorieën in de kwantummechanica*.

⁵Peter Burke, *History and social theory: second edition* (Londen: Polity, 2005) 1-2; Hans Mouritzen, 'Kenneth Waltz: a critical rationalist between international politics and foreign policy', in: Iver B. Neumann en Ole Wæver (red.), *Future of international relations: masters in the making?* (Londen: Routledge, 1997) 71-95, aldaar 72; Kenneth N. Waltz,

Hieruit ontstaat beklemming. Theorieën vormen en vervormen namelijk de blik van historici en IB-onderzoekers: wie een bepaalde theorie gebruikt, zal de wereld zien in termen daarvan. Vanuit een natuurwetenschappelijk perspectief noemt Popper de theorie dan ook ‘das Netz, das wir auswerfen, um “die Welt” einzufangen’: wat wetenschappers zien, welke informatie ze vangen, hangt af van hun net.⁶ IB-theoreticus Kenneth Waltz acht dit beeld toepasbaar op zijn eigen vakgebied, en sociaal historicus en geschiedtheoreticus Jürgen Kocka past het toe op de geschiedwetenschap.⁷ Theorieën zijn volgens Kocka ‘explizite und konsistente Begriffs- und Kategoriensysteme’ die historici gebruiken om bronnen te verzamelen en duiden, en vragen te formuleren en beantwoorden.⁸ Archeoloog Matthew Johnson, echter, merkt op dat zijn vakgenoten hun begrippen en categorieën — de gebruiken en aannames die hun werk structureren — lang niet altijd expliciet maken. Dit hindert het vakgebied, want zij die niet kritisch kijken naar de manier waarop theorieën — of systemen met die status — bepalen wat zij zien, hebben geen enkele manier om te weten wat ze niet zien.⁹

Hier wordt de beklemming duidelijk. Geen enkele wetenschap kan zonder theorie en theorieën, en dus zonder een zekere mate van tunnelvisie. Maar alle wetenschappers moeten zich afvragen waarom zij hun theorieën aanhangen, en op welke grond een systeem van begrippen en categorieën een theorie te noemen is. Zonder deze reflectie, zijn theorieën niet alleen middelen om te begrijpen, maar beklemmen ze ongemerkt de historische blik tot een tunnelvisie.

In dit paper onderzoek ik een casus waar deze twee kloven leiden tot een beklemde blik, en bied ik een manier om aan die beklemming te ontsnappen. Het betreft de studie van veiligheid in de IB, middels securitiseringstheorie. Door de grote hoeveelheid disciplines die veiligheid bestuderen — variërend van filosofie tot psychologie tot rechten — ligt het voor de hand dat één enkel veiligheidsbegrip niet nuttig of mogelijk is. En inderdaad roepen IB-onderzoeker Philippe Bourbeau en zijn co-auteurs uit verschillende vakgebieden op tot uitwisseling tussen de disciplines die hierop betrekken, tot multidisciplinaire benaderingen en analyses.¹⁰ De IB zijn eveneens een gevarieerd veld, waarin geschiedenis, sociologie, economie, rechten en andere disciplines samenkomen. Ook hier ligt noch het gebruik van een enkele me-

Theory of international politics (New York: Random House, 1979) 1; Meier, ‘Der Alltag des Historikers und die historische Theorie’, 36.

⁶Karl R. Popper, *Logik der Forschung: zehnte, verbesserte und vermehrte Auflage* (Tübingen: J.C.B. Mohr, 1994) 31.

⁷Waltz, *Theory of international politics*, 8.

⁸Kocka, ‘Theorieorientierung und Theorieskepsis in der Geschichtswissenschaft’, 5.

⁹Matthew Johnson, *Archaeological theory: an introduction* (3e editie, Hoboken, NJ: Wiley Blackwell, 2020) 56-57.

¹⁰Philippe Bourbeau, ‘A multidisciplinary dialogue on security’, in: Philippe Bourbeau (red.), *Security: dialogue across disciplines* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015) 1-21, aldaar 2-3, 5-6, 15.

thode, noch het hanteren van een enkele theoretische benadering voor de hand.

In de bestudering van veiligheid in de IB, echter, heeft één benadering, securitiseringstheorie genoemd, in de laatste paar decennia een dominante positie verworven. Binnen dit analysekader, ontwikkeld door de Kopenhaagse school vanaf de jaren 1990, geldt dat veiligheid niet een objectieve, maar een intersubjectieve staat van zijn is, geconstrueerd door de spraakhandelingen van *securitiserende actoren*. Deze handelingen moeten een publiek overtuigen dat een *referent subject* een existentieel gevaar oplevert voor een *referent object*, opdat *buitengewone maatregelen* genomen worden kunnen ter bescherming van het object.¹¹

Securitiseringstheorie heeft zich dusdanig effectief bewezen, dat vernieuwende ideeën en modellen van veiligheid binnen dit vakgebied meestal de vorm aannemen van bijstellingen en toevoegingen aan dit raamwerk. Zo voegt Paul Roe overwegingen over de rol van het publiek toe, en heroriënteren Beatrice de Graaf en Cornel Zwierlein zich erop, door het geheel binnen Foucaults notie van de *dispositif* te plaatsen en toepasbaar te maken op complottheorieën.¹²

Zeldzamer zijn kritieken op securitisering als geheel, of zelfs verwerpingen ervan. Diegenen die zich daarmee bezighouden bevinden zich op de rand van, of zelfs geheel buiten, het vakgebied van de internationale betrekkingen en worden niet altijd gehoord binnen de debatten van het vakgebied. Politicoloog Alison Howell is een opvallende stem binnen deze groep, en wijst op een aantal problemen van securitiseringstheorie, dat zij ziet als noodzakelijke en onoplosbare onderdelen van dit raamwerk. Ze introduceren volgens Howell dusdanige blinde vlekken in veiligheidsonderzoek, dat de resultaten buiten beperkte contexten onbruikbaar zijn.¹³

Centraal in haar kritiek staat echter de impliciete aanname — een aanname die voorstanders van securitiseringstheorie ook maken — dat securitiseringstheorie *een theorie* is.¹⁴ Deze term brengt een sterke lading met zich mee, en Howell toont niet aan dat securitisering deze dragen kan.

Veiligheidstheoreticus Thierry Balzacq, die een hedendaagse vorm van securitiseringstheorie beschrijft, gaat er namelijk van uit dat een theorie geheel op zichzelf staat, en niet tegelijk bestaan kan met anderen. Howell en

¹¹Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, *Security: a new framework for analysis* (Boulder, CO: Lynne Rienner, 1998) 5.

¹²Paul Roe, 'Actor, audience(s) and emergency measures: securitization and the UK's decision to invade Iraq', *Security Dialogue* 39 (2008) 615–635; Beatrice de Graaf en Cornel Zwierlein, 'Historicizing security — entering the conspiracy dispositive', *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 38 (2013) 1, 46–64.

¹³Alison Howell, 'The global politics of medicine: beyond global health, against securitisation theory', *Review of International Studies* 40 (2014), 961–987, aldaar 962, 965–969.

¹⁴Zie bijvoorbeeld: Thierry Balzacq, 'Preface', in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) xiii–xiv, aldaar xiii.

Balzacq geloven beiden dat voorstanders van securitiseringstheorie dit zien als geheel het concept veiligheid — binnen de IB — overkoepelend.¹⁵

De grondleggers van securitiseringstheorie, Barry Buzan, Ole Wæver, en Jaap de Wilde, zijn veel minder stellig over de theorie-heid van hun analysekader. Zij spreken eerder van een ‘framework for security studies’ en contrasteren dit impliciet met andere wetenschappers die zich bezighouden met ‘theory’.¹⁶ Daarentegen zijn ze zeer stellig over de universaliteit van hun model, alzijdat universaliteit binnen de studie van internationale betrekkingen.¹⁷ Zij zien het als een ‘comprehensive new framework for security studies’, dat een einde maken moet aan het methodologische debat dat in de jaren 1980 en 1990 plaatsvond, over de vraag in welke omstandigheden van veiligheid en veiligheidskwesties gesproken worden kan.¹⁸ Aan de ene kant stonden de traditionalisten, die veiligheidsstudies tot politiek-militaire vraagstukken beperken wilden, omdat het veld anders zo breed worden zou, dat het incoherent werd. Aan de andere kant stonden de *wideners*, die meenden dat een dusdanig nauwe blik leidt tot tunnelvisie. Buzan, Wæver, en De Wilde zoeken een middenweg daartussen. Securitisingstheorie is hun manier om veiligheid tot een breed inzetbaar begrip te maken, waarvan de categorieën alsnog nauw genoeg zijn dat het niet in onspecificiteit vervalt.¹⁹

In dit paper neem ik een *widener*-standpunt in, en ondervang ik de kritiek dat veiligheidsstudies daarmee tot incoherente algemeenheden vervallen door veiligheid niet te analyseren als een begrip dat zich in één definitie of theorie vatten laat. Ik zal, in lijn van Buzan, Wæver, en De Wilde, betogen dat securitiseringstheorie een analytisch gereedschap is, een manier om informatie te ordenen en presenteren, maar geen theorie. In tegenstelling tot Buzan, Wæver, en De Wilde, zie ik geen noodzaak tot één alomvattend veiligheidsbegrip. Integendeel: in navolging van Bourbeau, zoek ik een interdisciplinairder begrip van veiligheid, dat meerdere perspectieven naast elkaar bestaan laat, zodat zij van elkaars sterkten profiteren kunnen, en elkaars zwakten kunnen aanvullen.²⁰

Ik begin door in hoofdstuk twee de moderne vorm van securitiseringstheorie te bespreken, zoals uiteengezet door Balzacq, die het als een alomvattende en exclusieve theorie presenteert. Vervolgens behandel ik de kritiek van Howell hierop. Zij toont aan dat sommige vormen van veiligheidsdiscours en -handelen onzichtbaar zijn voor securitiseringstheorie, en pleit daarom voor een complete verwerping ervan. Ik betoog dat haar kritiek terecht is, en

¹⁵Zie bijvoorbeeld: Thierry Balzacq, ‘A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants’, in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) 1-30, aldaar 1.

¹⁶Buzan, Wæver en De Wilde, *Security*, 195-196.

¹⁷*Ibidem*, 21.

¹⁸*Ibidem*, 1-2.

¹⁹*Ibidem*, 2-5.

²⁰Zie bijvoorbeeld: Bourbeau, ‘A multidisciplinary dialogue on security’, 1-4.

dat de IB inderdaad een andere vorm van veiligheidsonderzoek nodig hebben, maar dat we securitiseringstheorie niet geheel afschaffen moeten. Zij gaat er namelijk vanuit dat we veiligheid in de IB moeten bestuderen met één methode of theorie, die alle vormen en aspecten ervan omvat. Als we die aanname loslaten en securitisering niet langer zien als een alomvattende theorie, maar eerder als een soort methode om samen met andere methoden te gebruiken, is het nog houdbaar.

In het derde hoofdstuk onderzoek ik verschillende geschiedtheoretische definities van het telbaar gebruikte begrip *theorie* en betoog ik dat securitiseringstheorie geen theorie zijn kan.

In plaats daarvan stel ik in het vierde hoofdstuk dat securitiseringstheorie een *heuristiek* is, een manier om gegevens te verzamelen en te ordenen. We kunnen securitiseringstheorie, doordat die nu wel andere benaderingen duldt, samen met andere heuristieken gebruiken.

Één kandidaat voor die combinatie, is de continuïteitsheuristiek, ontwikkeld door de filosoof Frédéric Gros, en aangevuld door Jonathan Herington, waarbinnen geldt dat bij veiligheidshandelen niet de dreiging centraal staat, maar het in stand houden van een wenselijke situatie. In het vierde hoofdstuk zet ik deze uiteen, en leg ik uit hoe die samen met securitisering toegepast worden kan. Hij kan de blinde vlekken die Howell signaleerde wél zien, maar heeft zelf ook zwakten, die securitiseringstheorie opvangt.

Aangezien securitiseringstheorie niet meer een compleet beeld van veiligheid hoeft te geven, volgt dat het een bredere *use case* heeft. Wie securitiseringstheorie ziet als alomvattend, kan het alleen gebruiken in die contexten waarin het ook redelijkerwijs geacht worden kan alle veiligheidshandelingen — of in ieder geval een groot deel ervan — te omvatten. Als we accepteren dat het slechts een deel of een facet van het veiligheidshandelen in een bepaalde context zichtbaar maakt, en het combineren met andere heuristieken, kunnen we het dus breder toepassen, bijvoorbeeld op situaties buiten de IB.

Maar zolang zulke methodologische beweringen niets anders zijn dan beweringen, hebben ze geen gewicht. Om dit standpunt concreet te maken, aan te tonen dat het type onderzoek dat ik voorsta ook daadwerkelijk mogelijk en nuttig is, zal ik in het vijfde en zesde hoofdstuk een *proof of concept*-studie met meerdere veiligheidsheuristieken uitvoeren, waarbij ik — onder andere — securitiseringstheorie toepas op een casus buiten de internationale betrekkingen. Daarbij onderzoek ik medisch veiligheidshandelen, specifiek de wijze waarop de Amerikaanse federale en lokale overheden het volk tijdens de Grote Depressie en de eerste jaren van de Tweede Wereldoorlog voorlichtten over syfilis.

In hoofdstuk vijf beschrijf ik daarom hoe de Verenigde Staten tussen ruwweg 1900 en 1950 een grote verandering doormaakten in hun veiligheidsdenken. Voor en tijdens de Grote Depressie veranderde een aantal socio-economische zaken, waaronder volksgezondheid in veiligheidskwesties. Dit uitte zich onder andere in gemeentelijke en statelijke postercampagnes om

mensen bewust te maken van de gevaren van syfilis, en de maatregelen daartegen, mogelijk gemaakt door de Works Progress Administration (WPA), een *New Deal*-organisatie die middels het Federal Arts Project (FAP) kunstenaars inzette om maatschappelijk nuttige boodschappen te verspreiden.

Daarmee zijn deze posters een ideaal onderwerp van een meerheuristische analyse. Securitiserings-theorie, ontstaan uit de noden van de IB, is door de compleet andere aard van het onderwerp waarschijnlijk niet in staat een compleet beeld van dit veiligheidshandelen te geven, maar kan daar wel bepaalde aspecten van uitlichten. Het richt de blik van de onderzoeker op die posters en beeldelementen die de dreiging van syfilis en de vereiste maatregelen uitlichten, en toont dus continuïteit tussen een deel van de syfilisposters enerzijds, en anderzijds andere posters die gevaar benadrukken.

De continuïteitsheuristiek, daarentegen, richt de blik op die posters en elementen die laten zien hoe de samenleving en de volksgezondheid horen te zijn, waarbij het voortzetten van veiligheidsprocessen prominenter geagendeerd wordt dan de gevaren. Dan is er juist continuïteit tussen een andere deelverzameling van de syfilisposters, en die posters die goede gebruiken en routines benadrukken.

In hoofdstuk zes analyseer ik de syfilisposters van de WPA, en een deel van hun niet-syfilisposters vanuit deze twee heuristieken, en onderzoek ik waaraan de verschillende posters hun veiligheidstaal ontleen. Daarmee toon ik aan hoe we veiligheid op een bredere, interdisciplinairdere wijze bestuderen kunnen.

Op deze manier draag ik bij aan het geschiedtheoretisch begrip van de telbaar gebruikte term *theorie*, en voldoe ik aan de aanvullende scriptie-eisen van het Humanities Honours Programme (HHP) middels disciplinaire verdieping — het graven naar de theoretische wortels van de geschiedwetenschap en IB, gebruikmakend van methoden uit de archeologie. Verder toon ik in dit paper aan, dat securitiserings-weliswaar een zeer nuttige heuristiek is voor de geschiedwetenschap en IB, maar zeker geen theorie. Ik laat zien hoe een analyse met meerdere heuristieken de beklemming van een enkele theorie of heuristiek verlichten kan, en vervul daarbij ook middels interdisciplinariteit de aanvullende HHP-eisen. Ook lever ik door de praktische toepassing van een abstract geschiedtheoretisch betoog een bijdrage aan het dichten van de ‘alte Kluft zwischen Praxis und Theorie historischer Arbeit’ die oudheidkundige Christian Meier in 1976 signaleerde, en die nog steeds wijd openligt.²¹

²¹Meier, ‘Der Alltag des Historikers und die historische Theorie’, 36.

2 Securitiserings­theorie en kritiek

Voordat ik de rol en status van securitiserings­theorie onderzoek, zal ik in dit hoofdstuk kort de hedendaagse securitiserings­theorie en de onderliggende aannames ervan bespreken, zoals Balzacq die beschrijft of impliciet maakt. Ook zet ik de kritiek van Howell op securitiserings­theorie uiteen. Om verwar­ring van verwijzingen naar een proces en naar historiografie van dit proces te vermijden, maak ik onderscheid in terminologie: *securitising* is een proces, en *securitising­theorie* is een analysekader dat het proces definieert.

Balzacq beschrijft een moderne vorm van securitiserings­theorie, en levert twee definities van securitising. In het kort is het volgens hem ‘a set of interrelated practices, and the processes of their production, diffusion, and reception/translation that bring threats into being.’²² In uitgebreidere zin is het:

... an articulated assemblage of practices whereby heuristic artefacts (metaphors, policy tools, image repertoires, analogies, stereotypes, emotions, etc.) are contextually mobilized by a securitizing actor, who works to prompt an audience to build a coherent network of implications (feelings, sensations, thoughts, and intuitions), about the critical vulnerability of a referent object, that concurs with the securitizing actor’s reasons for choices and actions, by investing the referent subject with such an aura of unprecedented threatening complexion that a customized policy must be undertaken immediately to block its development.²³

Securitiserings­theorie wordt dus gebruikt bij de studie van die proces­sen, waarbij een actor een publiek overtuigt dat een bepaald subject een existentiële *clear and present danger* is voor een bepaald object, waardoor onmiddellijk maatregelen nodig zijn. Het definieert deze kwesties al veiligheids­kwesties, en het daarbij behorende handelen als veiligheidshandelen. Zulk onderzoek gebeurt, volgens Balzacq, aan de hand van drie aannames.²⁴

Ten eerste, *dat het publiek de belangrijkste actor is*: een securitiserings­poging kan pas slagen, wanneer de securitiserende actor een kritieke massa weet te overtuigen. Uit hoeveel en welk soort mensen deze bestaat, en hoe de actor hen het best overtuigen kan, is afhankelijk van tijd, plaats en sociale context.²⁵

Maar tegenover deze brede aandacht voor publieken, staat een zeer nauwe aandacht voor securitiserende actoren. Het *Austini­aans probleem* is, volgens Howell, de bijna exclusieve aandacht die securitiserings­onderzoekers schenken aan de spraakhandelingen van nationale en internationale politieke en

²²Balzacq, ‘Preface’, xiii.

²³Balzacq, ‘A theory of securitization’, 3.

²⁴*Ibidem*, 3.

²⁵*Ibidem*, 8-11.

diplomatieke elites. Zij werken in een geglobaliseerde politieke arena, uitgerust met snelle communicatiemiddelen. Hierdoor kunnen hun uitspraken makkelijk securitiseringen in gang zetten. Voor de Tweede Wereldoorlog bestond dit politieke toneel niet, waardoor een dusdanig beperkt beeld ook beperkt is in het analyseren van veiligheidsprocessen voor die tijd.²⁶ Dat wil echter niet zeggen dat het onmogelijk is: Balzacq past securitiseringstheorie bijvoorbeeld toe op Demosthenes en op het zeventiende-eeuwse Popish Plot.²⁷

Daarnaast zijn er vaak ook andere securitiserende stemmen aanwezig dan die van de politieke bovenklasse. Door hun nauwe focus, maken veiligheidsonderzoekers zich daar doof voor.²⁸ Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van McInnes en Rushton naar de securitisering van HIV/AIDS, die volgens hen begon in Afrika in 1987, terwijl de Amerikaanse homogemeenschap de ziekte al sinds 1981 securitiseerde.²⁹

De tweede aanname van Balzacq is dat *veiligheid een verzameling handelingen is, die terugkoppelt op zichzelf*: wie de handelingen van securitisering verricht, maakt een veilige plek, persoon, of situatie onveilig, wat opnieuw effecten heeft op de handelingswijzen van securitiserende actoren en hun publiek, waardoor er nieuwe securitiseringen ontstaan, waardoor de veiligheid van plekken, personen, of situaties weer verandert.³⁰

Ten derde, dat *de middelen die gebruikt worden bij securitisering niet puur functioneel zijn*: de retorische middelen van de actoren en de maatregelen die ze voorstellen en gebruiken, hebben naast rationele functies ook symbolische waarden en effecten. Bij het bestuderen van veiligheid en veiligheidsbeleid, moeten we naast materiële gevolgen van handelingen dus ook oog hebben voor symboliek.³¹

Naast deze drie aannames, maakt Balzacq een niet-expliciete vierde aanname, die ik de *aanname van geslotenheid* noem. Deze bestaat uit twee stellingen: *Securitisering is veiligheid*, en: *Securitiseringstheorie is een theorie*.

De titel van Balzacqs boek luidt *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Hier uit hij expliciet wat hij verder in het boek alleen impliceert: dat alle veiligheidsprocessen securitiseringprocessen zijn, en dat securitiseringstheorie dus alle veiligheidsprocessen — of in ieder ge-

²⁶Howell, 'The global politics of medicine', 965-966.

²⁷Balzacq, 'A theory of securitization', 9-12.

²⁸Howell, 'The global politics of medicine', 965-967.

²⁹Colin McInnes en Ian Rushton, 'HIV, AIDS and security: where are we now?', *International Affairs* 86 (2010) 225-245, aldaar 226. Voor securitiseringen binnen de homogemeenschap, zie: Geoffrey M. Reed, Shelley E. Taylor en Margaret E. Kemeny, 'Perceived control and psychological adjustment in gay men with AIDS,' *Journal of Applied Social Psychology* 23 (1993) 10, 791-824, aldaar 817-818; Ian Stulberg en Margaret Smith, 'Psychological impact of the AIDS epidemic on the lives of gay men,' *Social Work* 33 (1988) 3, 277-281, aldaar 277-278.

³⁰Balzacq, 'A theory of securitization', 11-12.

³¹*Ibidem*, 15-17.

val alle veiligheidsprocessen waarin hij en zijn co-auteurs geïnteresseerd zijn — beschrijven kan. Aanvankelijk gebruikt hij het woord *securitization* voor de processen die hij onderzoekt, die deel uitmaken van het bredere concept *security*. Zo schrijft hij aan het begin van zijn voorwoord ‘securitization has become one of the dominant approaches to security.’³² Veiligheid en securitiseren zijn hier twee duidelijk verschillende concepten. Maar gedurende het hoofdstuk waarin hij securitiseren definieert, de oorsprong van securitiserings-theorie bespreekt, en een taxonomie geeft van soorten securitiserings-theorie, gebruikt hij *security* en *securitization* steeds vaker als inwisselbare woorden, waarbij langzaam de indruk ontstaat, dat hij ze voor alle relevante doeleinden hetzelfde acht.³³ Langzaam en impliciet werkt het hoofdstuk naar de belofte van de titel toe, dat veiligheid hetzelfde is als securitiseren.

Over de tweede stelling is hij veel explicieter. ‘This book is about securitization as a theory, a policy, and a framework’ is de eerste zin van het boek, en gedurende de tekst gebruikt hij de term *securitization theory*.³⁴

Uit deze twee stellingen volgt dat securitiserings-theorie — volgens Balzacq — aan de historicus een tamelijk compleet beeld van het concept veiligheid levert, en dat er ófwel geen andere veiligheidstheorie bestaan kan, of geen andere nodig is.

Howell identificeert drie problemen die dit beeld oplevert. Het eerste is het Austiniaanse, zoals hierboven besproken. Daarnaast zijn er het Schmittiaanse, en het Clausewitziaanse.

Het *Schmittiaanse probleem* is de onvermijdelijke nadruk op de ongewone dreiging, die veel veiligheidsprocessen aan het zicht onttrekt.³⁵ Volgens politiek theoreticus Carl Schmitt, heeft iedere aanschouwingsvorm van de wereld zijn eigen indeling in categorieën. Wie bijvoorbeeld kijkt met de blik van een econoom of zakenman, ziet de wereld in termen van rendabel en niet-rendabel, wie kijkt als een estheticus, ziet in termen van schoon en lelijk. De fundamentele categorieën van een politieke wereldaanschouwing zijn, volgens hem, vriend en vijand. Het politiek proces, de politieke taal, en het politiek handelen dienen ertoe de wereld te schetsen in termen van vriend en vijand, dienen tot het helpen of beschermen van vrienden, en het schaden van of beschermen tegen de vijand. Al het politiek discours vindt plaats binnen deze tegenstelling, die onreducerbaar en onomvormbaar is tot de categorieën van andere denkwijzen.³⁶

Securitiserings-theorie stelt op deze zelfde wijze het gevaar van de vijand centraal. De naderende dreiging waartegen nú maatregelen nodig zijn, is immers cruciaal voor het securitiseringsproces. Maar zoals Balzacq toe-

³²Balzacq, ‘Preface’, xiii.

³³Balzacq, ‘A theory of securitization’.

³⁴Balzacq, ‘Preface’, xiii.

³⁵Howell, ‘The global politics of medicine’, 965-966.

³⁶Carl Schmitt, *Der Begriff des Politischen. Text von 1932 mit einem Vorwort und drei Corollarien* (Berlijn: Duncker & Humblot, 1991; origineel 1963) 26-28.

geeft, is securitisering slechts één aspect van *security*. Dit heeft ook andere vormen, die niet allemaal uitgaan van het bestaan van een vijand: sociale zekerheid (*social security*) is bijvoorbeeld een vorm van veiligheid die bijna nooit gesecuritiseerd wordt.³⁷

Daarnaast legitimeert deze Schmittiaanse insteek van securitiseringstheorie de positie van de traditionalisten, door hun bezwaar tot een zelfvervullende profetie te maken: zij geloven dat een verbreding van het concept veiligheid tot buiten politiek-militaire contexten leidt tot incoherent denken, en daarmee tot minder effectief veiligheidsbeleid.³⁸ Maar als deze verbrede toepassingen leiden tot incoherent denken, dan komt dat in ieder geval voor een deel door die Schmittiaanse categorie-indeling. Schmitt benadrukt namelijk, dat de categorieën van politiek denken en handelen alleen binnen de politiek gelden, net zoals dat economische categorieën alleen binnen economisch denken en handelen toepasbaar zijn.³⁹ Wie stelt dat veiligheidsstudies zich tot politiek-militaire kwesties beperken moeten, omdat ze een Schmittiaanse categorie-indeling maken, heeft dus alleen het probleem van Schmittiaanse veiligheidsstudies aangetoond, en niet een probleem inherent aan een breed veiligheidsbegrip.

Tot slot is er *het Clausewitziaanse probleem*. ‘Der Krieg’ is volgens Karl von Clausewitz, ‘nichts als die fortgesetzte Staatspolitik mit anderen Mitteln.’⁴⁰ Maar dit beeld heeft Foucault al bekritiseerd: Clausewitz gaat ervan uit, dat er een samenleving voor, en een samenleving na oorlog is, dat oorlog tijdelijk de normale samenleving onderbreekt, wanneer een probleem geen politieke oplossing meer heeft. Maar oorlog is deel van politiek, en vormt politiek; de twee zijn niet van elkaar te scheiden. Securitiseringsonderzoekers proberen dit echter wel, door militair handelen in een securitiseringskader te plaatsen, en daarmee los te koppelen van het gewone verloop van de politiek. Veiligheidshandelen komt daarmee niet voort uit politiek, maar is iets dat van buiten erop inwerkt.⁴¹

Het veiligheidsbeeld van securitiseringstheorie levert volgens Howell dus de drie genoemde problemen op: het Austiniaanse, het Schmittiaanse, en het Clausewitziaanse. Zij roept daarom op tot het toepassen van securitiseringstheorie op zo veel mogelijk onderwerpen, opdat deze zwakten evident worden, en het bouwwerk ondermijnen. Haar polemisch geformuleerde doel is dan ook ‘to rebuke securitisation theory wholesale on both conceptual and empirical grounds.’⁴²

Echter, wat afdoet aan haar kritiek, en dus ook aan haar project, is

³⁷Howell, ‘The global politics of medicine’, 965-966.

³⁸Buzan, Wæver en De Wilde, *Security*, 3-4.

³⁹Schmitt, *Der Begriff des Politischen*, 26-27.

⁴⁰Karl von Clausewitz, *Grundgedanken über Krieg und Kriegführung* (Leipzig: Insel Verlag, 1915; origineel 1832) 6. gutenberg.org/ebooks/36693 (geraadpleegd 6 april 2021)

⁴¹Howell, ‘The global politics of medicine’, 969.

⁴²*Ibidem*, 984, 962.

dat ze meer naar actualisatie dan naar potentie kijkt. Dat wetenschappers securitisering tot nu toe op een beperkte manier gebruikt hebben, wil niet zeggen dat dit de enige manier is. Het enige dat nodig is om het Austiniaanse probleem te overwinnen, is onderzoek dat kijkt naar niet-elite spraakhandelingen.

Het Clausewitziaanse en het Schmittiaanse probleem, daarentegen, lijken wel geheel inherent te zijn aan securitiseringstheorie. Als er geen uitzonderlijke situaties zijn, dan is er geen securitisering. En wanneer we alle politiek zouden beschouwen als inherent gesecuritiseerd, zou het nut van securitiseringstheorie wegvallen. Om veiligheid in een breder perspectief te bestuderen kunnen, moeten we securitiseringstheorie aanvullen met andere methoden, die deze nadelen niet hebben. Securitisingstheorie kan dan de nadelen van die methodes opvangen, die haar nadelen verhelpen.

We hoeven securitisering dus niet, zoals Howell wil, geheel te ontcrachten. We hoeven het alleen maar te decentraliseren in ons denken, inachtnemende haar drie problemen. Haar argumenten veranderen dan van doodsteken in uitnodigingen tot breder, diverser onderzoek. In de volgende hoofdstukken betoog ik, dat securitiseringstheorie geen theorie, maar een heuristiek is, beschrijf ik een andere heuristiek en pas ik beiden toe.

3 Geschiedtheoretische benaderingen van de term *theorie*

Het decentraliseren van securitiseringstheorie doe ik door het als een heuristiek te gebruiken, in combinatie met een andere heuristiek. In dit hoofdstuk betoog ik daarom, dat securitisering geen theorie kan zijn. Daartoe bespreek ik meerdere manieren waarop wetenschapsfilosofen en geschiedtheoretici de term *theorie* gebruiken, en toon aan daarbij aan dat er geen houdbaar theoriebegrip is, waar securitiseringstheorie onder valt.

Om securitiseringstheorie *een theorie* te kunnen noemen, hebben we een theorie-begrip nodig dat past binnen de onderzoekspraktijk van de IB, en gezien de belangrijke rol van geschiedenis daarin, moet dit begrip ook toepasbaar zijn op de geschiedkundige praktijk. Over zulk gebruik van de term, echter, is in de geschied- en IB-filosofie weinig geschreven, bestaat er weinig overeenstemming, en is men doorgaans weinig rigoreus of expliciet.⁴³

Toch laten de verschillende standpunten hierover zich in een aantal duidelijke categorieën indelen. Ten eerste is er het kritisch rationalisme van Karl Popper, die de twintigste-eeuwse wetenschapsfilosofie domineerde. De duidelijkste en invloedrijkste toepassing hiervan in de IB, is het werk van Kenneth Waltz, die ik dus als eerste bespreek in dit deelhoofdstuk.⁴⁴ Hij presenteert twee manieren om theorieën te vormen, een inductieve en een Popperiaanse. Binnen die eerste manier is securitisering geen theorie, maar zulke theorievorming is volgens Collingwood, Popper en Waltz ook geheel ontoereikend voor de geschiedwetenschap, voor de sociale wetenschappen, en voor wetenschap als geheel.

Het tweede theoriebegrip van Waltz staat ook niet toe om securitiseringstheorie als theorie te zien, maar is, net als het eerste, ongeschikt voor de geschiedwetenschap.

De twee Waltziaanse gebruikswijzen van *theorie* zijn epistemologisch van aard. Ze definiëren *theorie* in termen van een zoektocht naar waarheid. Een derde benadering is om *theorie* te definiëren aan de hand van gebruik: beweringen of ideeën die een bepaalde rol vervullen in het historiografisch discours noemen we *theorieën*. Peter Burke en archeoloog Gavin Lucas leveren los van elkaar twee werken die deze methodologische visie en het daarbij horende theoriebegrip gezamenlijk samenvatten. Ook bespreekt Burke de rol van modellen, en noemen zowel Lucas als Johnson *middle range theory*, twee methodologische gereedschappen die geen theorieën zijn, maar daar wel eigenschappen mee gemeen hebben. Securitiseringsstheorie lijkt binnen dit beeld vooral op een model.

⁴³Dit probleem is op verschillende momenten en in verschillende contexten gesignaleerd door Peter Burke, Hans Mouritzen, en Kenneth Waltz. Zie: Burke, *History and social theory*, 1-2; Mouritzen, 'Kenneth Waltz', 72; Waltz, *Theory of international politics*, 1.

⁴⁴Mouritzen, 'Kenneth Waltz', 71-72.

De vierde visie die ik bespreek is die van Kocka, Meier, en IB-onderzoeker Michael Donelan, die lijkt op een tussenpositie tussen Waltz enerzijds, en Burke, Lucas en Johnson anderzijds. Zij proberen het tweede epistemologische theoriebegrip op te rekken, om het compatibel te maken met het methodologische. Echter vegen zij daarmee de verschillen tussen theorieën, modellen, heuristieken, en *middle range theory* uit, waardoor hun begrip te breed is voor de doelen van dit paper.

3.1 Waltz-I: inductivisme

In *Theory of international politics* werkt Waltz twee theoriebegrippen uit, die allebei afhangen van het begrip *wet*. In dit deelhoofdstuk bespreek ik eerst hoe Waltz wetten definieert, en dan zijn eerste theoriebegrip. Vervolgens evalueer ik de positie van securitiseringstheorie daarin, en de algehele houdbaarheid ervan.

Een wet, volgens Waltz, is een gegeneraliseerd, testbaar patroon. Wanneer sociale wetenschappers een bepaalde correlatie zien, dan kunnen ze daarover een bewering formuleren, van de vorm *indien A gebeurt of het geval is, dan is er een kans p dat ook B gebeurt of het geval is*. We noteren dit als:

$$P(B|A) = p \tag{1}$$

Daarbij zijn *A* en *B* uitspraken over willekeurig gekozen leden van groepen. *A* kan bijvoorbeeld zijn: *dit land probeert atoomwapens te ontwikkelen*. De groep in kwestie is dan die van alle landen. *B* kan dan zijn *andere landen heffen er sancties tegen*. Verder lezen we $P(X)$ als de kans dat *X* waar is, en $B|A$ als *B is waar, gegeven A*. Dan lezen we vergelijking 1 als: *er is een kans p dat andere landen sancties heffen zullen tegen een land, als het atoomwapens probeert te ontwikkelen*.

Op het moment dat twee wetten op hetzelfde onderwerp betrekken, is het mogelijk ze te testen. Indien we *C* definiëren als *een willekeurig gekozen lid van een groep genaamd G heeft eigenschap α*, indien *R* en *S* twee verschillende omstandigheden zijn en *p* en *q* twee verschillende getallen, en indien we de volgende twee wetten hebben:

$$P(C|R) = p \tag{2}$$

$$P(C|S) = q \tag{3}$$

Dan kunnen we de wetten testen door een situatie waar *R* geldig is, te veranderen in één waar *S* geldt, en dan te meten of de verandering in het deel van de leden van *G* met eigenschap *α* binnen een bepaalde marge overeenkomt met het verschil tussen *q* en *p*. Als dit het geval is, *corroboereert* dat de wet.⁴⁵

⁴⁵Waltz, *Theory of international politics*, 1-2. Waltz maakt zelf geen gebruik van deze notatie, maar zijn ideeën worden duidelijker, wanneer ze in symbolischere vorm staan.

Een groot deel van het IB-onderzoek bestaat volgens Waltz uit het vaststellen en testen van wetten zoals vergelijking 1 tot en met 3. Hoe meer zulke wetten we hebben, des te meer voorspellingen we doen kunnen, en hoe nauwkeuriger we de wetten aanscherpen, des te nauwkeuriger de voorspellingen.⁴⁶

Maar het opstellen van zulke wetten is maar de eerste stap: het zijn slechts rekenkundige beweringen, die ons geen begrip opleveren. De tweede stap is het opstellen van theorieën.

De eerste, en volgens Waltz meest voorkomende manier om dit te doen, is op een inductieve wijze, die ik Waltz-I noem. Hierbij nemen wetenschappers een verzameling wetten die allemaal een correlatie vaststellen, en rijgen ze die aaneen tot een complexere wet die een voorspelling maakt met meerdere variabelen. Gegeven $P(H|G_1) = p_1$, $P(H|G_2) = p_2$, tot en met $P(H|G_n) = p_n$, kunnen we dus een nieuwe wet:

$$P(H) = f(G_1, G_2, \dots, G_n) \quad (4)$$

formuleren, waarbij f een getal levert op basis van de gegeven waarheidswaarden. Alle wetenschappelijke kennis neemt volgens de beoefenaars van Waltz-I deze vorm aan.⁴⁷

Securitiseringstheorie kan in Waltz-I dus geen theorie zijn, omdat het geen voorspellingen maakt: het stelt dat er in bepaalde situaties sprake is van veiligheidshandelen, maar voorspelt zelf niet wanneer die wel en niet plaatsvinden of slagen. Securitiseringstheorie definieert alleen.

De tweede aanname van Balzacq is weliswaar dat veiligheidshandelen terugkoppelt op zichzelf, maar de enige voorspelling die daaruit voortkomt, is dat veiligheidshandelen veranderen zal, als gevolg van ander veiligheidshandelen. Dit staat ver van de exactheid van de Waltziaanse wetten.

Maar zelfs als het een theorie geweest was binnen Waltz-I, had dat nog niets betekend. Beide theorievormen daarin zijn ontoereikend, volgens Waltz en Popper, en volgens filosoof en archeoloog Robin Collingwood.

Waltz merkt op, dat er geen kwalitatief verschil is tussen een wet zoals vergelijkingen 1 tot en met 3, en een theorie zoals vergelijking 4. Vergelijking 1 laat zich namelijk herschrijven tot

$$P(B) = f(A) \quad (5)$$

waarbij we f definiëren als p indien A waar is, en onbepaald als A onwaar is. Aangezien ieder enkel argument van f zich in de praktijk laat uitschrijven als meerdere kleinere gebeurtenissen, en vice versa, volgt daaruit dat binnen Waltz-I theorieën slechts uitgebreid geschreven wetten zijn, of wetten slechts compact genoteerde theorieën.⁴⁸

⁴⁶ *Ibidem*, 4, 8.

⁴⁷ *Ibidem*, 2.

⁴⁸ *Ibidem*, 2. Waltz bewijst dit niet expliciet, maar suggereert het wel. Hij laat de logische uitwerkingen van zijn theoriebegrip over aan de lezer.

Daarnaast verwijt Waltz hen die binnen Waltz-I werken, dat ze geen verklaringen leveren, en daarmee niets nieuws bereiken: '[i]f we gather more and more data, [... w]e will simply end up having more and more data.'⁴⁹ Door de tweede stap op zulke wijze te nemen, doen ze alleen maar alsof ze meer doen dan data verzamelen en beschrijven.

Popper verzet zich eveneens tegen een dusdanige manier van theorievorming omdat die voorspellingen maakt over de toekomst, terwijl '*exact and detailed* scientific social predictions' niet mogelijk zijn.⁵⁰ Actoren kunnen er namelijk achter komen welke voorspellingen er over hen bestaan, wat twee gevolgen hebben kan. Ten eerste, kunnen ze acties ondernemen om de uitkomst van de voorspelling te beïnvloeden. Ten tweede, is er het Oedipus-effect: het feit dat er een voorspelling is, kan mensen ertoe brengen onbedoeld zo te handelen dat die uitkomt. Popper geeft de koers van een aandeel als voorbeeld. Als mensen geloven in een voorspelling dat die dalen zal, zullen ze hun aandelen verkopen. Daardoor zal de koers dalen, waardoor de voorspelling zichzelf doet uitkomen.⁵¹

Wetenschappers hebben binnen Waltz-I twee manieren om hierop te reageren. Ten eerste, kunnen ze proberen te voorspellen welk effect verschillende voorspellingen hebben zullen, en dan die voorspelling maken, met het gunstigste effect. Maar dan maken ethische overwegingen — die zich niet in het hierboven beschreven soort wetten vangen laten — deel uit van een theorie, en is er dus geen sprake meer van een Waltz-I-theorie.⁵² Ten tweede, kunnen ze accepteren dat hun theorie niet in staat is om reacties op zichzelf te beschrijven, maar daarmee verliest de theorie haar voorspellende kracht. En aangezien wetten in Waltz-I getoetst worden op hun voorspellingsvermogen, en theorieën niet kwalitatief anders zijn dan wetten, maken wetenschappers daarmee hun theorie waardeloos.

Het geheimhouden van voorspellingen is geen oplossing voor dit probleem. Immers, als een bewering een geldige wet is, kan iedereen hem ontdekken. Vooral in de IB moeten we er dus van uitgaan, dat, indien zulke sociale wetten bestaan, iedere statelijke actor ze probeert te vinden, of zelfs al gevonden heeft. Dat betekent dat ook ieder land in principe in staat is iedere geldige voorspelling te maken. Geen enkele voorspelling is dus geheim.⁵³

Echter, Poppers kritiek richt zich op *exacte* voorspellingen. Wetten van de vorm $P(B|A) = p$ lijken die niet te maken, en zouden dus immuun moeten zijn voor Popper. Toch zijn ook dezen kwetsbaar, als gevolg van hun toetsingsprocedure. Daarbij is er een exacte voorspelling, namelijk dat de

⁴⁹ *Ibidem*, 4.

⁵⁰ Karl R. Popper, *The poverty of historicism* (2e editie, gecorrigeerd, Londen: Routledge, 1961) 14.

⁵¹ *Ibidem*, 12-14.

⁵² *Ibidem*, 15.

⁵³ *Ibidem*, 13.

verandering in de verhouding van leden van G met eigenschap α overeenkomt met het verschil tussen q en p .

De bezwaren van Waltz en Popper tonen dus aan dat Waltz-I inconsistent is, en ongeschikt voor de sociale wetenschappen. Collingwood levert daarbij nog zuiver geschiedtheoretische argumenten voor de ongeldigheid ervan.

Hij analyseert de negentiende-eeuwse positivistische historiografie, die de methoden van Waltz-I op het verleden probeerde toe te passen, en zet zich fel af tegen deze vorm van geschiedwetenschap. Centraal daarin staan volgens hem twee misvattingen, namelijk dat historici feiten waarnemen en dat ze wetten formuleren moeten.⁵⁴

Die eerste opvatting is een misvatting, omdat de historicus gebeurtenissen bestudeert die al voorbij zijn, voordat het onderzoek begint. De historicus kan dus geen feiten waarnemen, maar kan ze slechts reconstrueren door hun sporen te interpreteren.⁵⁵ De misvatting leverde dan ook twee problemen op voor de geschiedwetenschap, namelijk atomisme en externalisme.

Atomisme wil zeggen, dat de positivistische historici geloofden dat ieder onderwerp op te delen is in losse feiten, die los bestudeerd moeten en kunnen worden. Hun werk kenmerkte zich door een obsessie voor juiste feiten, wat niet alleen resulteerde in sterke specialisatie van historici, maar ook in een blik vernauwd tot kleine problemen, en problemen die uit kleine opgebouwd zijn. Ze waren niet meer in staat brede vragen te beantwoorden.⁵⁶

Externalisme is het beperken van de geschiedwetenschap tot zaken waarover historici geen eigen oordelen hoefden te vellen. Ze waren daardoor niet meer in staat zich in te leven met het verleden, waardoor onderwerpen als kunst, en de ervaring van nationalisme en religie buiten de blik van de historicus vielen.⁵⁷

De aanname dat de historicus feiten waarneemt, kortwikt dus de discipline. De geschiedwetenschap raakt onderwerpen kwijt, en moet haar ambities inperken.

De tweede misvatting, dat de historicus wetten formuleren moet, maakte vervolgens de geschiedwetenschap irrelevant. De positivistische historici beperkten zich namelijk tot het vinden van feiten, tot ongenoegen van positivisten in andere disciplines, die meenden dat geschiedenis daarmee onwetenschappelijk was: de wetenschap moest zich richten op het algemene; niet, zoals de historici dat deden, op het specifieke. Het gevolg hiervan was, dat sociologen wetten probeerden op te stellen uit het ruwe materiaal dat de geschiedwetenschap leverde. Alleen dankzij haar eigen methode — de bronkritiek — kon de geschiedkunde ontsnappen aan een ondergeschikte positie als hulpwetenschap.⁵⁸

⁵⁴Collingwood, *The idea of history*, 127, 133.

⁵⁵*Ibidem*, 5, 97.

⁵⁶*Ibidem*, 127, 131-132.

⁵⁷*Ibidem*, 131-132.

⁵⁸*Ibidem*, 127-131.

Ieder van Collingwoods kritiekpunten op de positivistische historiografie is toepasbaar op historiografisch onderzoek volgens Waltz-I. Dit beeld is dus niet toepasbaar op de geschiedwetenschap, omdat het die discipline atomistisch, externalistisch en irrelevant maakt. En doordat de geschiedwetenschap een belangrijke rol speelt binnen IB-onderzoek is Waltz-I ook binnen dit veld dus niet toepasbaar. Een ahistorische vorm van IB-onderzoek, ingericht volgens Waltz-I, is evenmin mogelijk. De problemen van de positivistische geschiedwetenschap, zoals Collingwood ze signaleerde, zullen evengoed opkomen binnen positivistische versies van andere cultuurwetenschappen. Vraagstukken binnen de IB kunnen immers betrekken op disciplines als politicologie en rechten; allemaal zijn het in meer of mindere mate cultuurwetenschappen, disciplines die zich moeilijk atomiseren of externaliseren laten.

Daarmee heb ik aangetoond, dat securitiseringstheorie binnen Waltz-I geen theorie is, en dat Waltz-I op zowel logische als geschiedtheoretische gronden onhoudbaar is binnen de geschiedwetenschap en IB. Daarom verworpt Waltz dit beeld ook, en plaatst hij er een aangepaste vorm van Poppers kritisch rationalisme voor in de plaats. In het volgende deelhoofdstuk bespreek ik deze benadering.

3.2 Waltz-II: aangepast kritisch rationalisme

Het theoriebeeld dat Waltz zelf aanhangt, noem ik Waltz-II. Hij probeert hiermee het kritisch rationalisme van Popper om te vormen, opdat het geschikt wordt voor de IB, waarbij hij alleen in zijn gebruik van falsificatie significant afwijkt van Popper.⁵⁹ We moeten Waltz dan ook ‘in parallel with Popper’ lezen.⁶⁰ Overigens erkent Waltz zelf dat Waltz-II een zeer imperfecte manier is om IB te bestuderen, maar wijst hij zijn critici op het gebrek aan goed uitgewerkte alternatieven.⁶¹

In deze paragraaf beschrijf ik Waltz-II. Eerst bespreek ik hoe theorieën daarin tot stand komen, en vervolgens de wijze waarop ze getest worden. Daarna beschrijf ik de rol van securitisering daarin, en de bezwaren tegen dit beeld.

Waltz-II en Waltz-I zijn het eens over de wijze waarop wetten tot stand komen. Echter levert Waltz-I naast de bovengenoemde logische en geschiedtheoretische problemen het probleem van ongerichtheid op: wetenschappers kunnen weliswaar inductief informatie verzamelen, maar kunnen niet inductief achterhalen welke informatie het verzamelen waard is. Waltz-I biedt een manier om aan gegevens te komen, maar biedt geen richting.⁶²

⁵⁹Mouritzen, ‘Kenneth Waltz’, 79-80.

⁶⁰Ole Wæver, ‘Figures of international thought: introducing persons instead of paradigms’, in: Iver B. Neumann en Ole Wæver (reds.), *The future of international relations: masters in the making?* (Londen: Routledge, 1997) 1-40, aldaar 5.

⁶¹*Ibidem*, 27.

⁶²Waltz, *Theory of international politics*, 4-5.

Zowel Popper als Waltz-II stelt, dat wetenschappers hier een extrarationele ingreep maken moeten. Ze moeten hun categorieën vaststellen om hun waarnemingen in te delen, ze moeten factoren isoleren, en situaties idealiseren, om tot theorieën en *theoretical notions* te komen.⁶³ Popper en Waltz-II benadrukken beiden, dat dit proces niet geheel logisch is, maar in ieder geval deels irrationeel.⁶⁴ Wetenschappers gaan namelijk ‘creatively’ te werk, als kunstenaars.⁶⁵ Beiden streven naar inspiratie, willen dat hen ‘etwas Neues einfällt — sie es nun ein musikalisches Thema [...] oder eine wissenschaftliche Theorie’.⁶⁶ Centraal in de wetenschap staat daarmee niet langer de strikte logica; er is ruimte voor intuïtie en creativiteit, en dus ook voor subjectievere oordelen.

Deze *theoretical notions* zijn begrippen als *kracht*, *temperatuur* of *elektron*, zaken die geen deel uitmaken van de waarnemingen, maar gezien worden als achterliggend of onderliggend daaraan. Een *theorie* is een uitspraak of verzameling uitspraken, die waarnemingen verklaart aan de hand van de *theoretical notions*.⁶⁷ Het vormen van een theorie is dus een niet-rationele keuze om *theoretical notions* te gebruiken, bepaalde delen van een onderwerp of probleem belangrijk te vinden, los te beschouwen van de rest, en die te gebruiken om wetten te verklaren.⁶⁸

Geïnspireerd door de geschiedenis van de economie als wetenschap, stelt Waltz daarnaast dat een theorie pas mogelijk is, als we ervoor kiezen om het onderwerp ervan te laten bestaan: we kunnen pas economisch onderzoek doen, als we de economie als concept uitgevonden hebben, en hetzelfde geldt voor de internationale betrekkingen. Een theorie is het beeld dat resulteert uit die keuzes.⁶⁹

De irrationele keuzes en inspiraties die voorafgaan aan ontstaan van theorieën, roepen echter de vraag op hoe die uitspraken nog waar kunnen zijn: de Waltz-I-beoefenaar acht zichzelf gefundeerd in empirische zekerheid; de Waltz-II-wetenschapper zoekt het onlogische op. Hierop antwoorden Popper en Waltz ten eerste, dat de inductieve methode van Waltz-I ook geen enkele zekerheid oplevert: Waltz-I-beoefenaars bestuderen niet al het mogelijke materiaal, maar maken noodgedwongen keuzes over wat wel en niet relevant is. Daarmee passen ze, zonder het te weten, al een soort Waltz-II-theorieën

⁶³*Ibidem*, 5-6, 10.

⁶⁴*Ibidem*, 5-6, 9-10; Popper, *Logik der Forschung*, 6-7, 257

⁶⁵Waltz, *Theory of international politics*, 9.

⁶⁶Popper, *Logik der Forschung*, 6.

⁶⁷Waltz, *Theory of international politics*, 5-6. Niet alle voorbeelden die ik geef van theoretical notions komen van Waltz; ik heb ‘temperatuur’ en ‘elektron’ toegevoegd omdat deze bekender zijn voor een geschiedkundig publiek dan de ‘point mass’ en ‘instantaneous acceleration’ die Waltz noemt.

⁶⁸*Ibidem*, 8-10.

⁶⁹Kenneth N. Waltz, ‘Realist thought and neorealist theory’, in: Robert L. Rothstein (red.), *The evolution of theory in international relations: essays in honor of William T. R. Fox* (Columbia, SC: University of South Carolina Press, 1991) 21-38, aldaar 22-23.

toe.⁷⁰ Daarnaast is hun inductieve methode gebaseerd op een soort cirkelredenering. Het inductieprincipe is namelijk alleen op inductieve wijze te rechtvaardigen.⁷¹

Ten tweede stellen Popper en Waltz dat theorieën niet waar of onwaar zijn. Wetten zijn waar of onwaar, volgens Waltz, maar theorieën zijn slechts nuttig of nutteloos: een nuttige theorie laat zich concretiseren tot modellen, die hypothesen leveren, dat wil zeggen, concrete voorspellingen.⁷²

Popper en Waltz zijn het oneens over de manier waarop we vaststellen kunnen, welke theorie het nuttigste is. Volgens Popper is theorie *X* nuttiger dan theorie *Y* op het moment dat de hypothesen van *X* meer presteren dan die van *Y*, dus op het moment dat een voorspelling van *Y* over een bepaalde situatie niet uitkomt, maar die van *X* wel.⁷³ De kracht van dusdanige *falsificatie* berust op de analytische van de *modus tollens*-regel.

Waltz, echter, stelt dat het falsificeren van theorieën niet altijd haalbaar is in non-experimentele wetenschappen zoals de IB. In plaats daarvan moeten historici en IB-onderzoekers soms op zoek naar *hard cases*, situaties in het verleden waar actoren alle redenen hadden om niet te handelen zoals de theorie voorspelt, maar dat toch deden. Wanneer ze aantonen kunnen dat deze bestaan, maken ze daarmee hun theorieën aannemelijk.⁷⁴ Deze methode is zwakker dan falsificatie, aangezien niet gebaseerd is op een analytisch, maar op een synthetisch principe — namelijk inductie — en Waltz erkent daarnaast ook dat onderzoekers die op deze manier werken, makkelijk niet-passende informatie wegwuiven kunnen — veel makkelijker dan een falsificationist dat doen kan.⁷⁵

Waltz-II biedt dankzij dit theorie-begrip meer ruimte om securitiserings-theorie als theorie te zien dan Waltz-I, en is bovendien bestand tegen een deel van Poppers kritiek op Waltz-I.

Securitiserings-theorie biedt namelijk geen testbare voorspellingen, maar binnen Waltz-II is dat criterium veel minder belangrijk dan in Waltz-I. We zouden veiligheid zien kunnen als een *theoretical notion*, en securitiserings-theorie als een verklaring voor securitiserend gedrag. Echter werkt dit alleen, als we ervan uitgaan dat de actoren die we bestuderen op de hoogte zijn van securitiserings-theorie, en proberen daarnaar te handelen. Wie se-

⁷⁰Waltz, *Theory of international politics*, 4-5.

⁷¹Exacter gezegd: het is een oneindige regressie, een spiraalredenering. Als we het inductieprincipe voor waarnemingen inductief bewijzen, dan gebruiken we daarvoor een inductieprincipe voor logische zinnen over waarnemingen. Als we dat principe inductief bewijzen, dan gebruiken we een inductieprincipe voor zinnen over logische zinnen over waarnemingen, en om dat te bewijzen gebruiken we een inductieprincipe voor logische zinnen over logische zinnen over logische zinnen over waarnemingen, ad infinitum. Popper, *Logik der Forschung*, 3-5.

⁷²Waltz, *Theory of international politics*, 7.

⁷³Popper, *Logik der Forschung*, 257.

⁷⁴Waltz, *Theory of international politics*, 123-124.

⁷⁵*Ibidem*, 123-125.

curitiserings­theorie op deze manier tot een theorie probeert te maken stelt namelijk, dat securitiserende actoren op securitiserende wijze handelen, om de voorspelling dat ze securitiserende handelingen verrichten zullen, te doen uitkomen.

Anders gezegd: als we ervan uitgaan dat securitiserende handelingen een patroon zijn dat we in een wet vastleggen kunnen, dan gebruikt iemand die op deze manier redeneert de wet als *theoretical notion* om de wet zelf te verklaren. Dat is een cirkelredenering.

We zouden ook securitiserings­theorie zien kunnen als een soort halve theorie, een aanschouwings­vorm die wel helpt te bepalen welke informatie zinvol is om te verzamelen, maar geen voorspellingen maakt. Popper zegt expliciet dat zulke ‘selective approaches’ geen theorieën heten mogen, maar doet dit op basis van zijn falsificatie­principe.⁷⁶ Waltz laat dit principe weliswaar grotendeels los, maar zegt ook: ‘[t]heories explain laws.’⁷⁷ Aangezien securitiserings­theorie geen enkele wet verklaart, kunnen we het dus niet als theorie beschouwen onder Waltz-II.

Maar zelf als securitiserings­theorie binnen Waltz-II een theorie was, had dat nog weinig betekend, omdat bijna alle kritieken op Waltz-I ook hier toepasbaar zijn. Het gebruik van niet-rationele *theoretical notions* beschermt Waltz-II weliswaar tegen Poppers argumenten tegen de mogelijkheid tot voorspellingen — ethische overwegingen over welke voorspelling we maken moeten, passen immers in de *notions* — maar door falsificatie deels terzijde te leggen, maakt Waltz-II zich bijna net zo gevoelig voor het inductie­probleem als Waltz-I. Daarnaast neemt het zijn wet-begrip over van Waltz-I, waardoor de tegenwerpingen van Collingwood ook hier van toepassing zijn.

In de afgelopen twee deel­hoofdstukken heb ik aangetoond, dat securitiserings­theorie geen theorie zijn kan in Waltz-I of Waltz-II. Ook heb ik aangetoond dat beide theorie­begrippen onhoudbaar zijn. In het volgende deel­hoofdstuk, bespreek ik een ander theorie­begrip in de geschiedwetenschap, het methodologische.

3.3 Het methodologisch theorie­begrip

Tegenover de epistemologisch ingerichte geschiedtheorie van Waltz, staat cultuurhistoricus en methodoloog Peter Burke, die de term *theorie* benadert vanuit de wetenschappelijke praktijk. Daarmee overbrugt hij niet alleen een deel van de kloof tussen geschiedkundigen en geschiedtheoretici, maar ont­wikkelt hij ook veel van de epistemologische en logische bezwaren die tegen Waltz opgeworpen worden kunnen. Daartegenover staat wel, dat zijn theorie­beeld minder duidelijk is dan de twee van Waltz.

In dit deel­hoofdstuk bespreek ik het theorie­beeld van Burke, aangevuld met enkele archeologische perspectieven. De archeologie lijkt namelijk een

⁷⁶Popper, *The poverty of historicism*, 150-151.

⁷⁷Waltz, *Theory of international politics*, 6.

beter uitgewerkt discours te hebben over de problemen van *theorie* als telbaar zelfstandig naamwoord, waarschijnlijk door de andere aard van hun bronmateriaal. Vervolgens bespreek ik de rol van securitiseringstheorie in dit beeld. Ik hoef niet tegen dit beeld te argumenteren, omdat het geen problematische uitspraken bevat over de aard van de geschiedwetenschap.

Burke schrijft al op de eerste pagina van *History and social theory* over ‘theory in the strict sense of the term’.⁷⁸ Nergens, echter, legt hij uit wat die strikte zin inhoudt. Wel levert hij een impliciete definitie, door te laten zien wat een theorie op het grensvlak van de geschiedenis en sociale wetenschappen doen kan, en wat voor ideeën hij als theorieën beschouwt.

Ten eerste is een theorie niet hetzelfde als een methode of een model. Een methode is volgens Burke een manier om onderzoek uit te voeren, die losstaat van de theorie: binnen een theorie zijn er meerdere methoden mogelijk, en meerdere theorieën kunnen dezelfde methode hanteren. Vergelijking, statistiek, en de sociale microscoop zijn voorbeelden van methoden.⁷⁹ Lucas bevestigt dit onderscheid: methoden — zoals stratigrafie en typografie in de archeologie, bronkritiek en statistische technieken in de geschiedwetenschap — veranderen maar langzaam, en onderzoekers met verschillende opvattingen kunnen ze op dezelfde manier toepassen. Theorieën, daarentegen veranderen constant en verschillen naar wie ze gebruikt.⁸⁰

Een bijzonder soort methode, volgens Burke, is het gebruik van een model. Dat wil zeggen, ‘an intellectual construct which simplifies reality in order to emphasize the recurrent, the general, and the typical, which it presents in the form of clusters of traits or attributes’.⁸¹ Binnen dit begrippenkader lijkt securitiseringstheorie nog het meest op een model: het selecteert en versimpelt een grote verscheidenheid aan spraakhandelingen, om te laten zien dat al het veiligheidshandelen voldoet aan een bepaald patroon.

Nog een bijzondere methode, is het gebruik van analogieën, via *middle range theory*. De kloof tussen heden en verleden wordt in zowel de geschiedwetenschap als de archeologie duidelijk in het statisch-dynamisch contrast. Het verleden is aan ons overgeleverd via statische bronnen, objecten die simpelweg bestaan, die niet leven. Wie het verleden bestudeert, echter, is niet zozeer geïnteresseerd in deze overgeleverde resten, maar in hoe het was in het verleden, voor de mensen die toen leefden. We moeten het dynamische verleden dus weer tot leven wekken, en daartoe moeten we conclusies trekken die verder gaan dan wat de bronnen ons vertellen.⁸² Dit doen archeologen middels analogieën. In plaats van simpelweg potscherven en funderingen van

⁷⁸Burke, *History and social theory*, 1.

⁷⁹*Ibidem*, 17-19, 21-23, 34-42.

⁸⁰Gavin Lucas, *Understanding the archaeological record* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012) 3.

⁸¹Burke, *History and social theory*, 26-27.

⁸²Johnson, *Archaeological theory*, 54-55; Collingwood, *The idea of history*, 269-270, 275-277.

gebouwen in kaart te brengen en te catalogiseren, vergelijken ze die met huidige vormen van leven, of met gewoontes en gebruiken die hen logisch lijken, en trekken ze daaruit conclusies. *Deze potten zijn niet versierd, en bevatten voedselresten: het zullen wel opslagpotten geweest zijn. Deze kamer bevat veel opslagpotten: het was vast een voorraadkamer.* De verzameling aannames die archeologen hiervoor gebruiken, noemen ze *middle range theory*.⁸³

Archeologen moeten door de stille, statische aard van hun bronmateriaal veel explicieter gebruikmaken van *middle range theory* dan historici, wiens bronmateriaal vaak duidelijkere inzichten geeft in de belevingswerelden van het verleden. Daardoor hebben archeologen een veel uitgewerkter methodologisch discours erover. Securitiserings­theorie lijkt op het eerste gezicht een historiografische vorm van *middle range theory*, maar schiet daarin tekort omdat het geen inzichten biedt in het dynamische verleden, zoals ervaren door de mensen die toen leefden: het gaat al op voorbaat uit van een hedendaags veiligheidsbegrip.

Ten tweede kan een theorie een oogklep voor de wetenschapper zijn, maar ook een oogopener. Wie een theorie accepteert, kan bewust of onbewust zijn werk bijstellen om erin te passen. Maar wie geïntrigeerd raakt door een theorie, zonder zich eraan te hechten, kan daardoor interessante, nuttige, nieuwe vragen stellen.⁸⁴ Securitiserings­theorie lijkt binnen dit begrip van de term theorie te passen, maar dat geldt even goed voor andere modellen die Burke voorstelt, zoals ‘revolution’ en ‘social conflict’ en voor uitspraken uit *middle range theory*.⁸⁵

Binnen het analysekader van Burke en Lucas, lijkt securitiserings­theorie dus eerder een model dan een theorie. Daarmee is securitiserings­theorie in noch de Waltziaanse theoriebeelden, noch in het methodologische een theorie. Dan rest nog het beeld van Meier en Kocka.

3.4 Het brede theoriebeeld

De definitie die Kocka geeft van een theorie in telbare zin, waarbij hij Meier instemmend citeert, lijkt een goede kans te bieden om securitiserings­theorie te noemen. In deze paragraaf betoog ik echter, dat een dusdanig theoriebegrip te breed is voor methodologische of geschiedtheoretische discussies over theorie: het is alleen geschikt voor het bespreken van de rol die theorie in de breedst mogelijke zin hebben moet in de geschiedwetenschap.

Kocka maakt onderscheid tussen geschiedtheorie als ontelbaar begrip, en geschiedkundige theorieën in telbare zin, waarbij hij die tweede definieert als

explizite und konsistente Begriffs- und Kategoriensysteme, die —
ohne aus den Quellen ableitbar zu sein — der Identifikation, Er-

⁸³Johnson, *Archaeological theory*, 54-57

⁸⁴Burke, *History and social theory*, 18.

⁸⁵*Ibidem*, 27.

schließung und Erklärung bestimmter historischer Gegenstände
oder Problemen dienen⁸⁶

Meier voegt daaraan toe, dat een theorie een uitspraak kan zijn over ‘Gegenstände und Gegenstandsbereiche und ihre Beziehungen’, of over ‘in der Geschichte wirksamen Antriebskräfte’, of over tal van andere zaken.⁸⁷ Een theorie hoeft dus niet te voorspellen, maar mag ook wijzen op interessante gegeven, of relaties daartussen tonen.

Dit beeld vindt binnen de IB bijval van Michael Donelan, die zijn *Elements of international political theory* schrijft als een verhaal waarbij de karakters verschillende theorieën in de internationale betrekkingen voorstellen. Ieder karakter heeft andere aanschouwingskeuzes gemaakt, en ziet daarom de wereld op een andere manier. Hun verschillende theorieën zijn verschillende ‘[w]ays of thought’.⁸⁸ Daarmee definieert Donelan *theorie* niet in epistemologische termen, maar eerder op een brede methodologische manier: te breed voor Burke, maar wel verenigbaar met Kocka en Meier.

Ondanks dat Meier eerder dan Waltz, en Kocka eerder dan Burke, Lucas en Johnson schreef, lijkt hun theoriebeeld een compromis te zoeken tussen Waltz-II en het methodologische beeld. De consistentie-eis van Kocka, en zijn eis dat theorieën meer zijn dan dat wat uit de bronnen afleidbaar is, passen perfect binnen de eisen die Popper en Waltz stellen; de gebruikswijzen die hij noemt passen binnen zowel Waltz-II, als het methodologisch theoriebegrip. De zaken waarop een theorie volgens Meier betrekken kan, zijn voor een deel compatibel met Burke, en voor een deel met Waltz.

Binnen het beeld van Meier, Kocka en Donelan, lijkt securitiseringstheorie een theorie te zijn. Het voorspelt weliswaar niets, maar helpt historici wel nuttige bronnen te vinden en te lezen. Daarnaast bevat het uitspraken over de relaties tussen bepaalde concepten en gebeurtenissen — het verenigt ze tot één begrip: veiligheid — en helpt het aandrijvingskrachten in de geschiedenis te identificeren.

Balzacq, echter, contrasteert securitiseringstheorie met *heuristieken*, die juist de ordenende en associërende rol vervullen, die Kocka en Meier theorieën toedichten.⁸⁹ Wie vanuit deze definite betoogt dat securitiseringstheorie een theorie is, voert dus een semantische wisseltruc uit: in plaats van een theoriedefinitie te vinden of op te stellen, waar securitiseringstheorie wel onder valt, maar heuristieken niet — zoals Balzacq bedoelt — verbreedt hij zijn definitie, totdat *theorie*, *model*, *methode* en *heuristiek* er allemaal onder vallen. Op basis van dit brede beeld, is securitiseringstheorie dus geen

⁸⁶Kocka, ‘Theorieorientierung und Theorieskepsis in der Geschichtswissenschaft’, 5.

⁸⁷Meier, ‘Der Alltag des Historikers und die historische Theorie’, 37.

⁸⁸Michael Donelan, *Elements of international political theory* (Oxford: Clarendon, 1990) 1-9, 22-23, 38-39, 56-59, 74-76. Citaat komt van p. 5.

⁸⁹Balzacq, ‘A theory of securitization’, 3; Thierry Balzacq, ‘Enquiries into methods: a new framework for security analysis’, in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) 31-53, aldaar 35-37, 43.

theorie te noemen.

Op welke gronden Balzacq securitiserings­theorie een theorie noemt, maakt hij niet duidelijk, maar van vier verschillende manieren waarop geschiedtheoretici de term *theorie* telbaar gebruiken, heb ik aangetoond dat securitiserings­theorie er niet onder valt. In het volgende hoofdstuk introduceer ik daarom de term *heuristiek*, toon ik aan dat securitiserings­theorie een heuristiek is, en geef ik een kandidaat-heuristiek om ermee te combineren.

4 De continuïteitsheuristiek

Securitiseringstheorie is geen theorie, maar helpt wetenschappers wel met het vinden en analyseren van bronmateriaal. Naast theorieën en modellen, is er nog een ander methodologisch gereedschap dat hiervoor geschikt is, namelijk de heuristiek. In dit hoofdstuk introduceer ik deze term zoals archeologen hem gebruiken, en toon ik aan dat securitisering een heuristiek is, en introduceer ik de continuïteitsheuristiek.

Lucas definieert *heuristics* als ‘recovery and collection of sources’ en ‘collection of archaeological evidence’ en contrasteert dit met bronkritiek.⁹⁰ Johnson, en archeoloog Mark Lake voegen daar nog een betekenis aan toe, die van het *heuristisch gebruik* of *heuristische doeleinden*. Daarbij wordt een model niet gebruikt om nieuwe informatie te winnen of nieuwe voorspellingen te maken, maar juist om interessante ideeën te leveren, of de grenzen van een idee op te zoeken. De juistheid van een heuristiek — voor zover we daar zinvol over spreken kunnen — is dan minder belangrijk dan de interessantheid van wat die ons toont.⁹¹ Een heuristiek — telbaar en in het enkelvoud — helpt archeologen dus niet met het interpreteren, maar met het krijgen van ideeën, het verzamelen van bronnen, en het bepalen welke bronnen het verzamelen waard zijn. De interpretatie is dan van later zorg.

Een heuristiek hoeft dus niet, zoals een theorie in sommige begrippen van die term, op zichzelf te staan. Wetenschappers kunnen namelijk op meerdere manieren tegelijkertijd bronmateriaal verzamelen, en zo hun problemen vanuit verschillende perspectieven analyseren.

Op een vergelijkbare manier helpt securitiseringstheorie historici en IB-onderzoekers er achter te komen, welke bronnen en welke uitingen in die bronnen geschikt zijn voor verder onderzoek. Het definieert veiligheidshandelen en -discours, helpt wetenschappers ideeën op te werpen, en helpt ze met het ordenen van bronmateriaal. Op die gronden, noem ik securitiseringstheorie een heuristiek. Voortaan noem ik het dus de *securitiseringsheuristiek*.

Een gevolg hiervan, is dat securitisering veel breder toepasbaar wordt. Een heuristiek hoeft namelijk niet alle nuttige bronnen te vinden, of alle interessante associaties te suggereren, zolang we hem maar gebruiken in combinatie met andere heuristieken. Één benadering van veiligheid, die zich omzetten laat tot zo’n heuristiek voor de geschiedwetenschap en IB, maar uit een andere discipline komt, is die van Gros en Herington. Zij plaatsen veiligheid in een ontwikkelingsperspectief, waarbij vooral Gros een overkoepelende, achterliggende betekenis van de term ziet, die in alle historische stadia van het begrip te vinden is. Wanneer we dit toepassen op historische casus, ontstaat de continuïteitsheuristiek.

⁹⁰Lucas, *Understanding the archaeological record*, 46-47, 52.

⁹¹M. W. Lake, ‘Numerical modelling in archaeology’, in: D. R. Brothwell en A. M. Pollard (red.), *Handbook of archaeological sciences* (Chichester: John Wiley & Sons, 2001) 723-732, aldaar 730; Johnson, *Archaeological theory*, 43, 288.

Veiligheid in de breedst mogelijke zin is volgens Gros ‘things conforming to their true nature, coupled with the mental stability that stems from this.’⁹² Hij komt tot dit begrip, door discoursanalyse van termen als *securitas*, *ataraxia*, en *security* in Westerse bronnen, strekkend van de oudheid tot en met de eenentwintigste eeuw, waarbij hij aanneemt dat al deze begrippen en de discourses waarin zij ingebed zijn, een onderliggende gemene eigenschap of betekenis hebben. Daarbij zien Gros en Herington beiden ongeveer dezelfde ontwikkeling in de manier waarop die onderliggende betekenis zich uit.

Ik bespreek eerst die ontwikkeling, en vervolgens de wijze waarop de heuristiek daaruit voortvloeit.

Reeds in de Griekse oudheid, ontwikkelden de epicuristen de notie van *ataraxia* (onverstoorbaarheid), later overgenomen door de stoïcijnen en naar het Latijn vertaald als *securitas* (zorgeloosheid). Wie zich niet bekommerde om de wereld, zeiden beide stromingen, wie zijn lot accepteerde, was mentaal ondeerbaar.⁹³ In later Latijn begon *securitas* een ons bekendere betekenis aan te nemen, namelijk de veiligheid van de *pax romana*.⁹⁴

Het Middeleeuwse veiligheidsbeeld, waarin de afwezigheid van gevaar centraal staat, is volgens Herington dan ook een voortzetting van de Laatlatijnse betekenis van veiligheid. Hij analyseert de middeleeuwse *securitas* als een spanningsveld tussen enerzijds zondige onoplettendheid — wie niet oplet, merkt geen gevaar en voelt zich *securus* — en anderzijds wereldse vrede. Gros, daarentegen stelt hier juist de eeuwige vrede van het koninkrijk Gods centraal: alleen wanneer alle aardse conflicten voorbij zijn, kan de middeleeuwer zich volgens Gros *securus* achten.⁹⁵

Met de Vroegmoderne tijd kwam volgens beiden een nieuwe betekenis van veiligheid voort uit het werk van Hobbes. In plaats van de psychologische *ataraxia* staat bij hem *asphaleia* centraal: (fysieke) onomverwerpbaarheid, een term uit de Griekse worstelsport die ook toegepast werd op politieke lichamen. De veilige mens is iemand die fysiek bestand is tegen de buitenwereld, en het is de taak van de staat om de fysieke veiligheid van haar burgers te garanderen. Veiligheid en de staat raken nu, net als tijdens de *pax romana*, met elkaar vervlochten en de veilige orde die de staat levert, wordt de enige toegestane orde.⁹⁶

Herington eindigt hier zijn ontwikkelingsmodel van veiligheid.⁹⁷ Gros, echter, onderscheidt een vierde stadium: dat van veiligheid als buitenmen-

⁹²Frédéric Gros, *The security principle*, vertaald door David Broder (Londen: Verso, 2019; origineel: Parijs: Gallimard, 2013) 171.

⁹³*Ibidem*, 6-9; Jonathan Herington, ‘Philosophy: the concepts of security, fear, liberty, and the state’, in: Philippe Bourbeau (red.), *Security: dialogue across disciplines* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015) 22-44, aldaar 23-24.

⁹⁴Herington, ‘Philosophy’, 24-25.

⁹⁵*Ibidem*, 24-25; Gros, *The security principle*, 39.

⁹⁶Herington, ‘Philosophy’, 25-28. Gros, *The security principle*, 73-74.

⁹⁷Herington, ‘Philosophy’, 28-29.

selijke structuur. Veiligheid is nu, volgens hem, het kunnen waarborgen van het verloop van processen. Binnen dit kader krijgen nieuwe eigentijdse vormen van veiligheid — economische veiligheid, voedselveiligheid, IT-veiligheid — betekenis.⁹⁸

Gros en Herington weten op deze manier een grote hoeveelheid bronnen en ideeën, en uitspraken over het dynamisch verleden onder één elegante definitie te scharen. Echter merkt jurist Lucia Zedner terecht op, dat een term als *security* niet noodzakelijkerwijs één betekenis hoeft te hebben, en zelfs niet een enkel semantisch veld hoeft te bestrijken. De verwarring die semantische aanpakken van het begrip ons opleveren, suggereert dat dit inderdaad niet het geval is.⁹⁹

Daarnaast kunnen we ons afvragen hoe nuttig een dusdanig breed begrip veiligheidsbegrip eigenlijk is, en of Gros en Herington niet op presentistische wijze de eigenheid van verschillende periodes uitwissen. Echter is hun beeld ingebed in de geschiedenis, terwijl de securitiseringsheuristiek juist afstand probeert te nemen ervan: ondanks dat Balzacq benadrukt hoe contextueel securitsering is, wil hij één sjabloon leggen kunnen op veiligheidsproblemen van Demosthenes tot aan het heden. Gros en Herington laten al in de samenstelling van hun model de eigen karakteristieken van verschillende tijdperken spreken.

Daarnaast verplicht deze benadering niet, dat we de perioden overversimpelen: Gros en Herington schetsen een manier om over veiligheid te spreken, en illustreren deze aan de hand van een simpel narratief. Wie hun ideeën toepassen wil, kan in de geest van deze benadering zoeken naar een gedetailleerder beeld van een specifieke context.

Het beeld dat Gros en Herington presenteren, is nog geen heuristiek, maar vertoont eerder karakteristieken van *middle range theory*. Het presenteert een algemeen idee, dat op veel verschillende perioden en plaatsen tot uiting komt, en nog steeds leeft bij ons in het heden. Door analogieën te maken tussen oude bronnen en het hedendaags veiligheidsbeeld — mogelijk gemaakt door de onderliggende enkelvoudigheid van het concept — kunnen historici de ervaring van veiligheid in het dynamisch verleden tot leven wekken.

Daarnaast heeft het deel aan een aantal eigenschappen van een Waltz-II-theorie. Het behandelt veiligheid als een sturende kracht in discoursen, in politiek, zonder dat het zelf zichtbaar is. Het behandelt veiligheid dus als een *theoretical notion*, om bepaalde daden en uitingen in het verleden mee te verklaren. Omdat Gros en Herington spreken van relaties tussen zaken en onderwerpen, en over drijvende krachten in de geschiedenis, past deze benadering ook in het brede theoriebegrip van Kocka, Meier en Donelan, en

⁹⁸Gros, *The security principle*, 135-137.

⁹⁹Lucia Zedner, 'The concept of security: an agenda for comparative analysis', *Legal Studies* 1 (2003) 153-176, aldaar 165-166.

in het methodologische van Burke.

Om dit beeld tot een nuttige heuristiek om te zetten, moet ik er regels uit halen voor het verzamelen en ordenen van bronmateriaal, of uitspraken die tot nieuwe ideeën leiden kunnen, om later te testen. De continuïteitsheuristiek die daaruit ontstaat, bestaat uit twee handelingen.

Ten eerste, het verzamelen van bronmateriaal. Historici die dit beeld toepassen willen, moeten op zoek naar die handelingen — waaronder spraakhandelingen — die de continuïteit van een wenselijke situatie of natuurlijke geachte orde in stand proberen te houden. Welke situatie dat is, en welk aspect daarvan belangrijk is, verschilt per tijd, plaats en sociale context.

Dit staat in scherp contrast met de securitseringsheuristiek, die juist de handelingen benadrukt, die gericht zijn op het bestrijden van gevaar. De tactiek van de verschroeiide aarde, zoals Kutuzov en Barclay de Tolly die toepasten tegen Napoleon, past bijvoorbeeld perfect binnen de securitseringsheuristiek. Er is een buitengewone dreiging, en het Russische leger nam daar buitengewone maatregelen tegen. Binnen de continuïteitsheuristiek is dit handelen moeilijk te plaatsen: de Franse invasie is daarin waarschijnlijk een no-winsituatie. Als het vernietigen van Rusland de enige optie is, dan moeten Kutuzov en Barclay de Tolly handelen op een manier die zich binnen de kaders van dit veiligheidsbegrip tegenspreekt.

Daarentegen helpt deze continuïteitsheuristiek wel met het vinden en beschrijven van sommige vormen van veiligheidshandelen die de securitseringsheuristiek over het hoofd ziet. *Social security*, één van de blinde vlekken die Howell vond, past bijvoorbeeld perfect binnen dit beeld, en de continuïteitsheuristiek overwint zo het Schmittiaans probleem. Daarnaast kan hierbinnen ook veiligheidshandelen bestaan zonder publiek, waardoor het Austiniaans probleem verdwijnt: zonder publiek maakt het niet uit wie de spreker is.

Ten tweede, het associëren van bronnen. Waar de securitseringsheuristiek ons in staat stelt politieke en militaire handelingen te vergelijken, wijst de continuïteitsheuristiek juist op continuïteit tussen politiek-militaire, sociaal-economische, religieuze en psychologische veiligheid. Een politieke beslissing om een bepaald doelwit militair te beschermen, bevindt zich nu bijvoorbeeld in dezelfde conceptuele ruimte als het bouwen van een verzorgingsstaat, een pelgrimstocht om innerlijke vrede te verkrijgen, en het stoïcijns afzweren van wereldse verlangens. Historici die deze heuristiek toepassen, kunnen er geheel nieuwe onderwerpen en verbindingen mee vinden. Deze moeten ze dan wel testen, met gereedschap dat buiten de heuristiek ligt.

Deze twee handelingen — het vinden en het associëren van bronnen — op deze wijze uitgevoerd, vormen de continuïteitsheuristiek. Het beeld van Gros en Herington waar die op gebaseerd is, maakt veiligheid tot een universele, platonische vorm, die zich op verschillende tijden en plaatsen, op verschillende manieren manifesteert in verschillende handelingen. Of deze vorm bestaat, is minder relevant dan de vraag wat dit idee ons toont: het is immers een heuristiek. Wanneer we hem toepassen, kunnen we geheel andere

bronnen lezen, en geheel andere verbindingen leggen tussen handelingen, dan wanneer we veiligheid vanuit de securitseringsheuristiciek bestuderen.

In het volgende hoofdstuk, schets ik de context waarin ik deze heuristiek samen met de securitseringsheuristiciek toepassen zal, om aan te tonen dat zulk onderzoek interessant en nuttig is.

5 Syfilis en de WPA in een veranderend veiligheidsbeeld

Om de twee heuristieken op een interessante en nuttige manier toe te passen en aan te tonen dat de securitiseringsheuristiek als heuristiek een bredere *use-case* heeft, heb ik een casus nodig van buiten de politieke, economische of militaire geschiedenis, of IB, waar bovendien de problemen van Howell makkelijk ontstaan kunnen. Medische geschiedenis is dan een voor de hand liggende keuze, omdat geneeskunde zich securitiseren laat — de ziekte als existentiële dreiging, waartegen medische maatregelen nodig zijn — maar ook binnen een continuïteitsperspectief te plaatsen is — gezondheid als een staat die we in stand houden moeten. Bovendien heb ik in hoofdstuk 2 al laten zien, dat het Austiniaanse probleem hier optreden kan. Verder betreft het bij voorkeur een tijd en een plaats waar interessante veranderingen in veiligheidshandelen plaatsvonden, zodat de conceptstudie ook op zichzelf nuttig is, en niet alleen als demonstratie van een idee.

De WPA-postercampagnes tegen syfilis, in de Verenigde Staten, ten tijde van de Grote Depressie en de vroege jaren van de Tweede Wereldoorlog voldoen daaraan. In dit hoofdstuk schets ik de verschuiving in het Amerikaanse veiligheidsbeeld die toen plaatsvond.

Al in 1951 signaleerde de Amerikaanse historicus en oud-ambassadeur George F. Kennan een grote verschuiving in het veiligheidsdenken van de Verenigde Staten — of beter gezegd, in het denken van dat deel van de Amerikaanse bevolking dat tussen 1898 en 1951 deelnemen kon aan het politiek debat — waar Amerika rond 1900 amper aandacht besteedde aan militaire of economische veiligheidskwesties, was het land in 1950 al verworpen tot een angstige veiligheidsstaat.¹⁰⁰

Waar Kennan vooral militair veiligheidsdenken beschrijft, en een langdurige transformatie ziet beschrijven andere onderzoekers snelle veiligheidsverschuivingen op economisch gebied in de jaren 1920 en 1930. IB-historicus Melvyn Leffler stelt bijvoorbeeld dat Herbert Hoover, president van 1929 tot 1933, weliswaar beseftte hoezeer de Amerikaanse economie afhankelijk was van buitenlandse handel, en zich weliswaar zorgen maakte om de dreiging die ‘mass politics and the appeal of rival systems of political economy’ vormden voor die handel, maar alsnog niet geloofde dat de overheid het recht had om daarin in te grijpen.¹⁰¹ Desondanks was zijn doel als president, volgens Leffler, ‘to safeguard the American way of life’, wat hij probeerde middels *voluntarism*, een systeem waarbij de overheid bedrijven vrijblijvend vraagt om beleid te voeren dat nuttig voor en in lijn met het Amerikaanse buiten-

¹⁰⁰George F. Kennan, *American diplomacy 1900-1950* (Chicago: University of Chicago Press, 1951) 3.

¹⁰¹Melvyn P. Leffler, *Safeguarding democratic capitalism: U.S. foreign policy and national security, 1920-2015* (Princeton: Princeton University Press, 2017) 48.

landbeleid is.¹⁰²

Zulk overheidsbeleid, gemotiveerd uit veiligheidsoverwegingen, is niet met de securitiseringsheuristiek te beschrijven, maar wel met de continuïteitsheuristiek. Volgens Leffler speelde de Amerikaanse overheid in het economische buitenlandbeleid van Hoover namelijk een ‘continuous and constructive, but carefully delimited role in helping to preserve world peace, prosperity and stability.’¹⁰³ Hoover nam dus geen bijzondere maatregelen, maar paste perfect in het veiligheidsbeeld van Gros en Herington.

Toen Roosevelt in 1933 president werd, veranderde het socio-economische beleid radicaal. Roosevelt vergrootte en mobiliseerde de Amerikaanse overheid, en vocht in de *Supreme Court* voor het recht om buitengewone maatregelen te nemen tegen de Depressie, waaronder zijn *New Deal*.¹⁰⁴ Op sociaal-economisch gebied, verschoof de Amerikaanse federale overheid dus in korte tijd van beleid dat goed in de continuïteitsheuristiek te vangen is, naar klassieke securitisering.

Op het gebied van gezondheidsbeleid ziet socioloog William G. Rothstein een langdurige verschuiving de andere kant op. Tussen ongeveer van 1900 en 1960, leidde het ontstaan van het concept *risk factor* ertoe dat gezondheid in Amerika een kwestie met veiligheidstrekken werd, al gebruikt hij zelf amper veiligheidsterminologie. Hij is meer geïnteresseerd in het sociologische proces, dan in het veiligheidsaspect.¹⁰⁵

In de vroege jaren van de *germ theory of disease*, betoogt hij, streden *public health officials* in de VS voornamelijk tegen de nieuw ontdekte bacteriën die deze ziekten veroorzaken, bijvoorbeeld middels hygiënische infrastructuurprojecten, maar ruwweg tussen 1910 en 1940 begonnen ze steeds meer het belang van publieke voorlichting in te zien, opdat het volk zichzelf beschermen leerde. Binnen zijn sociale geschiedenis van de risicofactor, besteedt Rothstein vooral aandacht aan chronische en leefstijlziekten. Aan infectieziekten wijdt hij slechts één hoofdstuk, waarin hij de aanpak van tuberculose en diphtherie onderzoekt.¹⁰⁶ Toch laat de ontwikkeling die hij beschrijft zich lezen als een omslag van een puur securitiserende visie op ziekten, naar één die elementen van continuïteitsveiligheid met zich meedraagt. De nadruk verschuift van het dreigende organisme, naar de goede leefstijl.

Middenin deze kruisende ontwikkelingen in het veiligheidsdenken staat een aantal campagnes van lokale overheden tegen syfilis, waarvoor het FAP een aantal posters tekende. Deze maken deel uit van een veel breder poster-

¹⁰² *Ibidem*, 48, 52-53.

¹⁰³ *Ibidem*, 54.

¹⁰⁴ Bernard Schwartz, *The American Heritage history of the law in America* (New York: American Heritage Publishing Co., 1974) 197-198.

¹⁰⁵ William G. Rothstein, *Public health and the risk factor: a history of an uneven medial revolution* (Rochester: University of Rochester Press, NY: 2003) 3.

¹⁰⁶ *Ibidem*, 95-118.

project. Het FAP was als onderdeel van de WPA tussen 1936 en 1943 namelijk onder andere belast met het maken van posters bedoeld om het Amerikaanse volk in te lichten over zulke diverse kwesties als theatervoorstellingen, onderwijs, en gezondheid. In die periode produceerden zijn tekenaars duizenden verschillende posters, in zeventien Amerikaanse staten, waarvan er ongeveer tweeduizend overgeleverd zijn.¹⁰⁷ Omdat deze campagne aangestuurd is door de WPA en andere overheidsinstanties, kunnen we een sterk securitiserend veiligheidsdenken erin verwachten, maar vanwege de verandering die Rothstein signaleerde, zouden er ook elementen in zitten moeten, die passen in de continuïteitsheuristiek. De posters laten zich dus met geen van beide heuristieken helemaal analyseren, waardoor we ze gezamenlijk gebruiken moeten. Daarnaast is syfilis één van de interessantste infectieziekten in de Westerse geschiedenis is — nu eens een schandvlek voor hen die de samenleving seksueel immoreel achtte, dan weer een modeziekte van de kunstzinnige en intellectuele elite. De combinatie van verschillende soorten veiligheidshandelingen met een interessante ziekte maakt deze posters dus een ideale casus voor de conceptstudie.

De Library of Congress (LOC) beschikt over 936 WPA-posters, die de gehele periode van 1936 tot 1943 bestrijken. De oorspronkelijke ophanglocaties van deze posters zijn verspreid over Washington DC en zeventien staten. Bijna alle posters zijn voorzien van een datumstempel, en van velen is bekend in welke stad ze gehangen hebben. Daarmee is deze collectie qua spreiding in zowel ruimte als tijd representatief. Negenenzeventig van die posters zijn gewijd aan een breed scala aan gezondheidskwesties, zoals slechtiendheid, voeding, en hygiëne. 26 van die 79 bespreken syfilis.¹⁰⁸

Dit is te weinig materiaal om een complete reconstructie te maken van het veiligheidsdenken van de WPA of het FAP, in het algemeen, of met betrekking tot syfilis; daarvoor zou ik bijvoorbeeld ook krantenadvertenties en beleidsstukken lezen moeten. Noch vertelt dit bronmateriaal ons hoe verschillende groepen in de Amerikaanse bevolking de boodschappen ervoeren, of wat het effect ervan was.

Wel kan deze studie daarmee een heuristische rol vervullen. Door de beide heuristieken erop toe te passen, kan ik nieuwe verbindingen leggen tussen verschillende vormen van veiligheidstaal en volksvoorlichting, die als startpunt dienen kunnen voor later onderzoek. Een pilotstudie is immers een heuristische toepassing van de methoden van een groter onderzoek.

De hoofdvraag van de conceptstudie is dan: Uit welke contexten halen de syfilisgerelateerde WPA-posters hun veiligheidstaal? Hiervoor zal ik iedere syfilisposter evalueren vanuit twee veiligheidsheuristieken: securitisering — wie of wat zijn het referent subject en het referent object, en wat

¹⁰⁷Library of Congress, 'Collection: Posters: WPA Posters.' [loc.gov/collections/works-progress-administration-posters/about-this-collection/](https://www.loc.gov/collections/works-progress-administration-posters/about-this-collection/) (geraadpleegd 18 maart 2021)

¹⁰⁸*Ibidem.*

zijn de voorgestelde maatregelen — en de continuïteitsheuristiek die ik in het vorige hoofdstuk besproken heb. Aan de hand van daarvan zoek ik in de WPA-poster-collectie naar andere posters die gebruikmaken van dezelfde of vergelijkbare beelden of spraakhandelingen om andere boodschappen over te brengen. Daaruit kunnen nieuwe associaties ontstaan tussen veiligheidsdenken en andere maatschappelijke discoursen, waardoor we niet alleen breder onderzoek doen kunnen naar veiligheid — waarbij we de blinde vlekken van de securitseringsheuristiek wel zien — maar ook nieuwe verklaringen geven kunnen voor het ontstaan van verschillende vormen van veiligheidshandelen.

Het volgende hoofdstuk is dus een heuristisch gebruikte studie, waarbij ik twee heuristieken toepas op een casus om mijn methodologische stelling te bewijzen. De studie is niet alleen daarom interessant, maar ook omdat de Verenigde Staten op het moment dat ze gemaakt werden een algehele verschuiving doormaakten in hun veiligheidstaal, waarbij twee tegengestelde ontwikkelingen elkaar in deze posters kruisen.

6 Syfilis en andere veiligheidskwesties in de WPA-posters

Nu ik vastgesteld heb dat securitseringstheorie een heuristiek is om in combinatie met de continuïteitsheuristiek te gebruiken, en op welke casus dat nuttig is, kan ik nu die heuristische meerheuristiekenanalyse uitvoeren. Eerst zal ik een algemeen overzicht geven van de WPA-posters, daarna karakteriseer ik kort de acht campagnes waar de zesentwintig syfilisposters deel van uitmaken, en tot slot toon ik aan hoe de continuïteitsheuristiek verbindingen toont die vanuit de securitseringsheuristiek onzichtbaar zijn, en vice versa.

6.1 Het bronmateriaal in vogelvlucht

Het doel van het FAP was om kunstenaars aan het werk te houden — opdat zij hun inkomsten en vaardigheden behielden — en hen daarnaast in te zetten voor maatschappelijk nuttige doeleinden. In tegenstelling tot een eerder *New Deal*-project, dat zich alleen de meest getalenteerde kunstenaars richtte, wilde het FAP daarbij zo veel mogelijk kunstenaars inhuren, en hen zo veel mogelijk produceren laten. Kwantiteit was belangrijker dan kwaliteit.¹⁰⁹ Toch wees Ralph Graham, hoofd toegepaste kunst van de FAP-afdeling Chicago, op de hoge artistieke kwaliteit van de posters. De lage kosten voor wie een poster wilde laten maken, in combinatie met het grote talent van de kunstenaars, zorgden er dan ook voor dat goed ontworpen posters overal in het straatbeeld verschenen, en tal van verschillende boodschappen verspreidden.¹¹⁰

Deze variatie is goed te zien in de postercollectie van de LOC. Advertenties voor concerten, theatervoorstellingen en andere culturele bijeenkomsten, zoals die in figuur 1 vormen de meerderheid daarvan. Ook tekenden de FAP-artisten veel toeristische advertenties, aansporingen tot goed gedrag en aankondigingen van kunstlessen zoals in figuur 2 — het FAP gebruikte deze lessen namelijk als een vorm van sociaal werk, om kinderen van de straat te houden en mensen een gevoel van eigenwaarde te geven.¹¹¹

Posters over gezondheid en *occupational safety* vormen ongeveer 8% van de collectie, en die over syfilis maken ongeveer 3% van het totaal uit. Deze ziekte is dus een grote kwestie binnen het gezondheidsdiscours, maar niet daarbuiten.

¹⁰⁹Richard D. McKinzie, *The New Deal for artists* (Princeton: Princeton University Press, 1973) 75.

¹¹⁰Ralph Graham, 'The poster in Chicago', in: Francis V. O'Connor (red.), *Art for the millions: essays from the 1930s by artists and administrators of the WPA Federal Art Project* (Greenwich CN: New York Graphic Society, 1973) 179-181, aldaar 181.

¹¹¹Irving J. Marantz, 'The artist as a social worker', in: Francis V. O'Connor (red.), *Art for the millions: essays from the 1930s by artists and administrators of the WPA Federal Art Project* (Greenwich CN: New York Graphic Society, 1973) 197-198, aldaar 197-198.

anoniem, *High tor*
(Californië, 1937)
lccn.loc.gov/98516816
(geraadpleegd 18 maart
2021)

anoniem, *Bridgeport
Symphony Orchestra*
(Wilton, CT, ongedateerd)
lccn.loc.gov/98507598
(geraadpleegd 18 maart
2021)

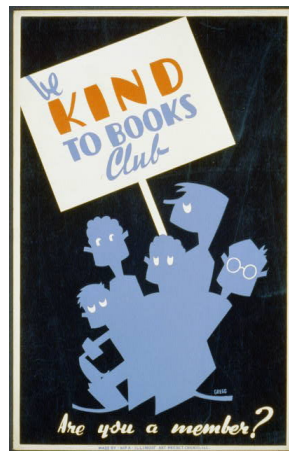

Arlington Gregg, *Pet show*
(Illinois, 3 apr. 1939)
lccn.loc.gov/98510115
(geraadpleegd 18 maart
2021)

Figuur 1: WPA-posters voor verschillende sociale en culturele bijeenkomsten

Martin Weitzman, *See
America* (New York City
(NYC), 28 jun. 1939)
lccn.loc.gov/96503136
(geraadpleegd 18 maart
2021)

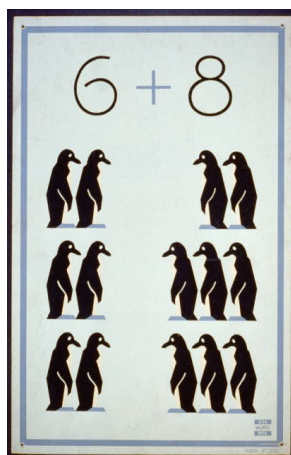

Arlington Gregg, *Be kind
to books club* (Chicago, IL,
30 aug. 1940)
lccn.loc.gov/98510092
(geraadpleegd 18 maart
2021)

Anthony Velonis, *Free
summer art classes for
high school students* (NYC,
ongedateerd)
lccn.loc.gov/92500655
(geraadpleegd 18 maart
2021)

Figuur 2: WPA-posters die aansporen tot overige vormen van wenselijk gedrag

anoniem, *6+8* (New York State, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98514560
(geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 3: volgens de metadata van de LOC bij dit item, is het een ‘poster promoting education and civic activity’.

Naarmate de illustratoren gewend raakten aan het ontwerpen van massageproduceerde zeefdrukken, ontstond de kenmerkende stijl van de WPA-posters: hun scherpe lijnen, grote gekleurde vlakken, en vele geometrische vormen.¹¹² De exemplaren in figuur 1 zijn dan ook duidelijk van eerdere datum dan die in figuur 2. De meeste posters combineren deze scherpe stijl ook met een duidelijke boodschap, met heldere beelden en taalgebruik, maar sommigen, zoals figuur 3, zijn ronduit cryptisch.

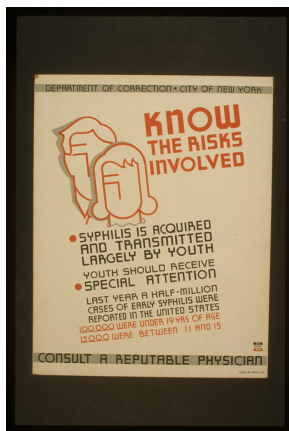
De LOC-collectie komt voor bijna één derde uit New York City, en vertoont daarmee een bias in het voordeel van de andere gebieden: in 1937 werkte ruim 40% van alle FAP-artisten namelijk in die stad.

In appendix A staan op chronologische volgorde alle posters die ik in dit paper bespreek, waarvan er een productiedatum bekend is. De ongedateerde posters staan in appendix B.

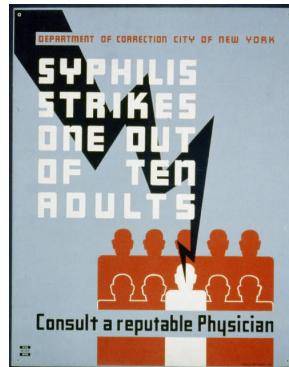
6.2 Syfilis in de WPA-posters

Van de 26 WPA-posters in de LOC-collectie die syfilis noemen, zijn er twintig afkomstig uit de staat New York, vijf uit Chicago, en één uit Louisiana. Ook zijn ze onder te verdelen in acht verschillende campagnes. Ik bespreek eerst de campagnes gekenmerkt door non-securitiserende veiligheidsboodschappen, dan de securitiserende campagnes, gevolgd door de hybride campagne van Chicago, en de veiligheidsloze campagne van Hempstead, NY.

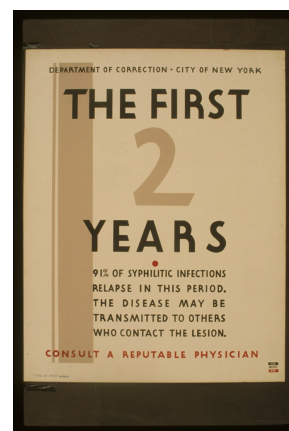
¹¹²Ralph Graham, ‘The poster in Chicago’, 181.

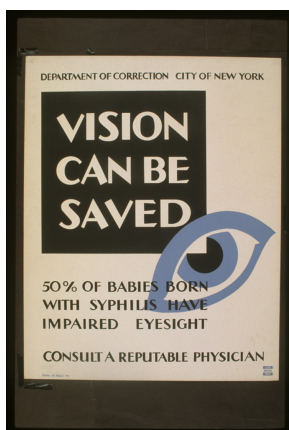
anoniem, *Know the risks involved* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518548
(geraadpleegd 18 maart 2021)

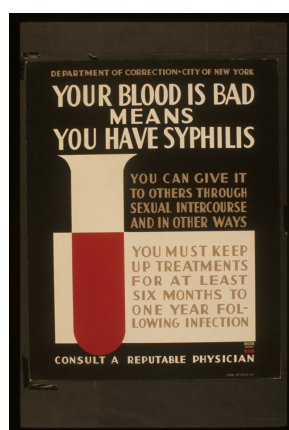
anoniem, *Syphilis strikes one out of ten adults* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518382
(geraadpleegd 18 maart 2021)

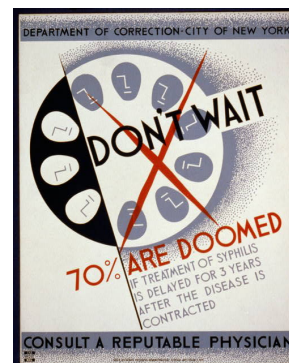
anoniem, *The first 2 years* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518344
(geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Vision can be saved* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518391
(geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Your blood is bad means you have syphilis* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518394
(geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Don't wait* (NYC, 1 dec. 1937)
lccn.loc.gov/91725481
(geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 4: zes van de posters van de DOCNYC-campagne die de LOC bezit.

In de tweede helft van 1937 gaf het Department of Correction van de City of New York (DOCNYC) opdracht tot het ontwerpen van een reeks posters (fig. 4). Ze spreken allemaal veiligheid, maar zijn met de securitiseringsheuristisch lastig als zodanig te analyseren. *Know the risks* maakt ‘youth’ tot referent object — in de statistieken onderaan — maar tegelijkertijd ook tot referent subject — het is de jeugd die syfilis verspreidt. De bijzondere

Foster Humfreville en Alex Kallenberg, *Shame may be fatal* (NYC, 1 dec. 1937)
lcn.loc.gov/98518374
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Erik Hans Krause, *Syphilis False shame and fear may destroy your future* (Rochester, NY, 8 nov. 1938)
lcn.loc.gov/98514501
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Erik Hans Krause, *Syphilis is a dangerous disease, but it can be cured* (Rochester, NY, 14 mei, 1941)
lcn.loc.gov/98514508
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 5: één DOCNYC-poster, en twee uit Rochester.

maatregelen zijn ook amper uitgewerkt: waaruit bestaat precies die ‘special attention’? De overige vijf presenteren syfilis weliswaar als referent subject, en de lezer, diens seksuele partners en het zicht van diens kinderen als referent objecten, maar stellen geen andere maatregelen voor dan het raadplegen van betrouwbare arts, wat amper bijzonder heten mag. Securitiserings-theorie weet de veiligheidstaal hier dus niet goed te vatten.

Vanuit de continuïteitsheuristiek, lijken deze posters allemaal de goede gezondheid van de kijker en diens kinderen en seksuele partners in stand te willen houden. Dezen zijn dus nog steeds de referent objecten, met syfilis als referent subject. In plaats van bijzondere maatregelen staat nu het eigen goede gedrag centraal, vanzelfsprekend gedrag waaraan de posters de kijker nog eens herinneren: *Ga naar de dokter als dat nodig is. Maak je behandeling af.* Met deze heuristiek krijgen we dus veel beter grip op de DOCNYC-campagne.

Deze benadering werkt nog beter voor Humfreville en Kallenberg's DOCNYC-poster, en voor de twee posters van de campagne in Rochester, NY (fig. 5). Schaamte is in de eerste twee het grote gevaar dat de normale, goede gang van zaken onderbreekt. Vooral bij de middelste poster kan de kijker zich inleven met de Adam en Eva-achtige gevallen, en beseffen dat hij zich niet verbergen moet — zoals zij deden — maar juist zijn plicht doen moet. De derde is een minder expliciete oproep, maar stelt gerust: *Het gewone le-*

ven kan voortgaan, als je doet wat je moet doen, als je naar de dokter gaat. De genezing is een anker — hoop — voor hen die doen wat ze moeten, in contrast met het onheilspellende kruis dat hen die door schaamte wachtten, opwacht.

Securitiseringstheorie past niet goed op deze posters. Er is weliswaar een referent subject — schaamte — dat een gevaar is voor de gezondheid van de kijker, maar de maatregelen die de posters voorstellen, werken niet tegen die schaamte. Naar de dokter gaan en bloed prikken laten zijn dingen die de kijkers pas doen, als ze hun schaamte al overwonnen hebben.

Hetzelfde geldt voor de campagne van de staat New York, uit 1941, waarvan de overgeleverde posters te zien zijn in fig. 6. De continuïteitsheuristiek benadrukt dat deze posters niet aansporen tot buitengewone maatregelen, maar juist tot een soort geestelijke onverstoorbaarheid. Wie de feiten onder ogen ziet zoals ze zijn, zich er niet voor verschuilt, heeft een goede kans om te genezen. De syfilisposter uit Louisiana (fig. 7) doet hetzelfde: hij benadrukt continuïteit in plaats van innovatie, om een gevaar uit te roeien. Voor deze posters kan de securitiseringsheuristiek weinig betekenen.

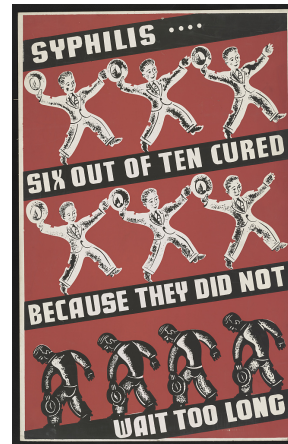
Securitiseringstheorie heeft dus weinig te bieden bij de analyse van de hierboven besproken syfilisposters. Toch zijn er ook klassiek securitiserende posters, zoals die van de NYC Bureau of Social Hygiene (fig. 8) en die van de New York State Department of Health (fig. 9). Deze beschrijven syfilis in militaire termen, maken zowel de ziekte als de mensen die hem verspreiden tot referent subjecten, en roepen op tot directe maatregelen.

anoniem, *Face the facts and help to control syphilis* (NY State, 14 mei, 1941) lccn.loc.gov/98513576 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Syphilis may cause heart trouble, blindness, deafness, mental disorders* (NY State, 14 mei, 1941) lccn.loc.gov/98514733 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Syphilis ... six out of ten cured because they did not wait too long* (NY State, 14 mei, 1941) lccn.loc.gov/98514735 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 6: posters uit de syfiliscampagne van de staat New York, 1941.

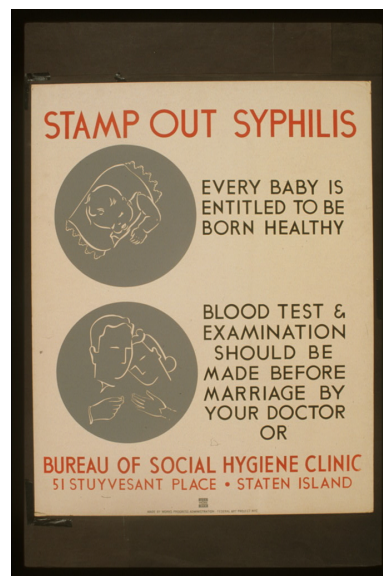

C. Y. Bienvenu, *Their health depends on you* (Louisiana, 21 jan. 1943) lccn.loc.gov/98518284 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 7: de enige anti-syfilisposter uit Louisiana in de LOC-collectie.

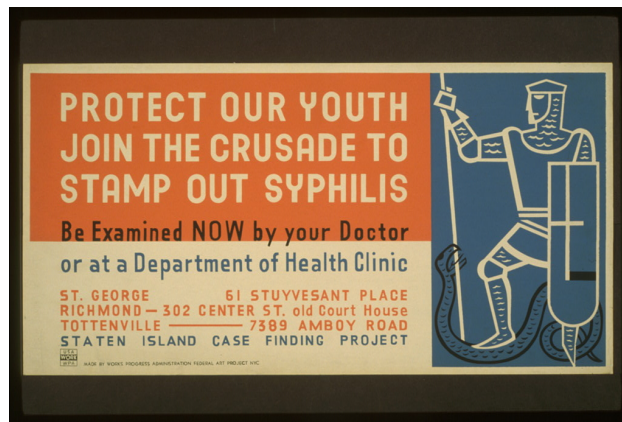

anonniem, *Stamp out syphilis and gonorrhoea* (NYC, 9 feb. 1938) lcn.loc.gov/98518375 (geraadpleegd 18 maart 2021)

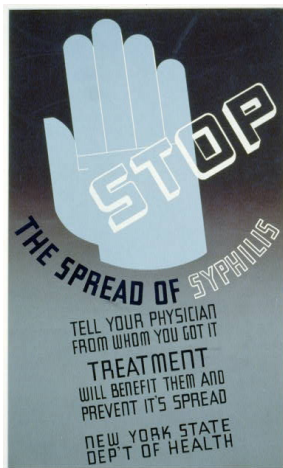

anonniem, *Stamp out syphilis* (NYC, 9 apr. 1938) lcn.loc.gov/98518378 (geraadpleegd 18 maart 2021)

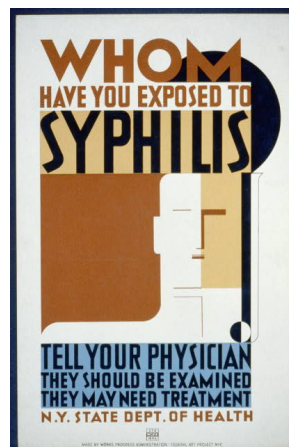
Figuur 8: de syfilisposters van de NYC Bureau of Social Hygiene.

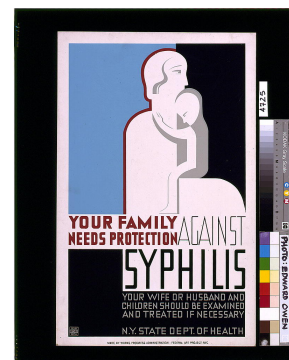
Richard Halls, *Protect our youth* (New York City (NYC), 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516107 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Ben Kaplan, *Stop the spread of syphilis*. (NYC, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516191 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Charles Verschuuren, *Whom have you exposed to syphilis* (NY State, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516759 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Charles Verschuuren, *Your family needs protection against syphilis* (NY State, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/96514780 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 9: de syfilisposters van de New York State Department of Health

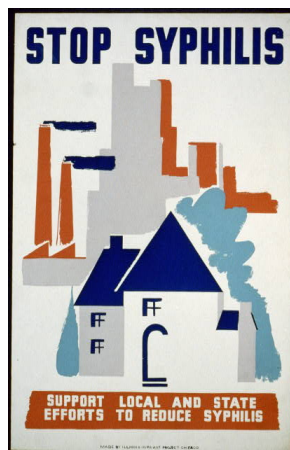
Chicago combineerde in 1940 en 1941 quasi-securitiserende posters, met posters die beter in de continuïteitsheuristiek passen. In de bovenste rij van fig. 10 staan de securitiserende exemplaren. Allebei hebben ze een duidelijk referent subject en object, maar de te nemen maatregelen zijn onduidelijk; het is hun nadruk op gevaar en — in het geval van rechtsboven — de militaire beeldtaal die hen een atmosfeer van securitisering meegeeft: het marcheren

anoniem, *Syphilis: menace to industry* (Chicago, IL, 27 mrt. 1940)
lcn.loc.gov/98509577
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

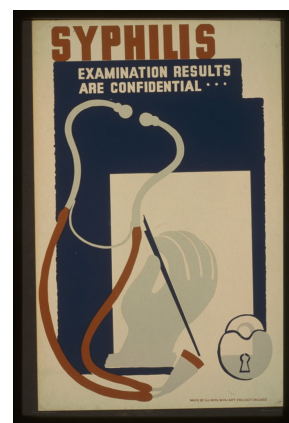
anoniem, *The enemy is syphilis* (Chicago, IL, 27 mrt. 1940)
lcn.loc.gov/98507183
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Stop syphilis* (Chicago, IL, 27 mrt. 1941)
lcn.loc.gov/98509573
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

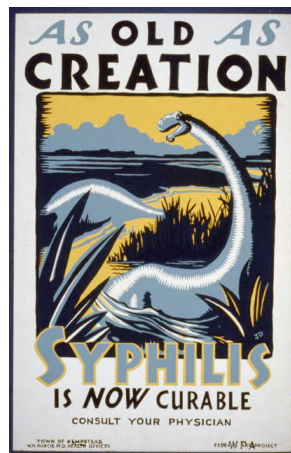

anoniem, *Find syphilis* (Chicago, IL, 20 mrt. 1941)
lcn.loc.gov/98508158
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

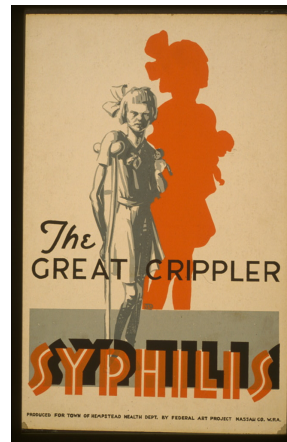

anoniem, *Syphilis* (Chicago, IL, 27 mrt. 1940)
lcn.loc.gov/98509576
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 10: de syfiliscampagne van Chicago, 1940-1941.

anoniem, *As old as creation* (Hempstead, NY, 1 dec. 1937)
 lccn.loc.gov/98516350
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *The great crippler - syphilis* (Hempstead, NY, 1 dec. 1937)
 lccn.loc.gov/98516349
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 11: de twee posters uit Hempstead, NY, spreken geen veiligheid.

en het gasmasker wekken associaties met het leger, met oorlog, en daarmee met buitengewone maatregelen. De posters in de onderste rij van fig. 10 hanteren een geheel andere beeldtaal. In plaats van een donkere, bedreigde fabriek, beelden ze een idyllische woning en een rustig industrieterrein af. In plaats van militair marcheren tonen ze medische zorg. Deze posters stellen gerust: *De staat is bezig syphilis aan te pakken. We moeten allemaal meewerken. En maak je geen zorgen: je testresultaat is geheim.* Die geruststelling zorgt ervoor, dat de veiligheidsmachinerie draaien kan.

Uit al deze voorbeelden blijkt hoe de continuïteitsheuristiek veiligheids-handelen dat onzichtbaar is voor de securitseringsheuristiek zichtbaar maken kan.

Dat wil echter niet zeggen dat alle syfilisposters, bezien vanuit één of beide heuristieken, veiligheidstaal spreken. De syfiliscampagne van Hempstead, NY, past namelijk noch in de securitseringsheuristiek, noch in de continuïteitsheuristiek (fig. 11). De linkerposter presenteert geen referent subject en object, en geen buitengewone maatregelen, waardoor hij niet securitiseert. De rechterposter toont wel een referent object, en noemt het referent subject, maar ook deze stelt geen maatregelen voor. Alleen de linkerposter bespreekt goed gedrag, maar benadrukt juist discontinuïteit, waardoor de continuïteitsheuristiek hier evenmin op toepasbaar is.

6.3 De associaties van beide heuristieken

Niet alleen tonen de verschillende heuristieken ons verschillende vormen van veiligheidstaal, ze wijzen ook allebei op andere overeenkomsten tussen de posters.

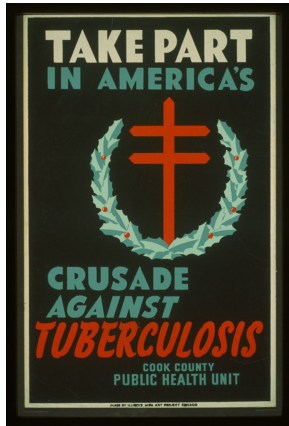
De securitiseringsheuristiek wijst op continuïteit van de syfilisposters in stijl en taal met sommige gezondheidsposters (zoals fig. 12, linksboven), maar vooral ook met WPA-posters uit de Tweede Wereldoorlog, die militaire gevaren uitroepen, en veelal militaire maatregelen verkondigen (fig. 12, overigen). Wie de syfilisposters vanuit de securitiseringsheuristiek onderzoekt, zal dan verband leggen tussen gezondheids- en oorlogsrhetoriek. Geneeskunde wordt een gevecht tegen ziekten en ziektekiemen, het Schmittiaans probleem beklemt de blik, en veel veiligheidshandelen valt buiten beeld.

Wie, daarentegen, de posters vanuit de continuïteitsheuristiek onderzoekt, ziet de continuïteit tussen de syfilisposters en het bredere sociale werk dat het FAP uitvoerde. Dat de bovenste rij posters in fig. 13 over veiligheid spreekt, is ook zonder de twee heuristieken duidelijk, maar de continuïteitsheuristiek richt hier de aandacht op, en formaliseert die waarneming. Daarnaast suggereert deze een verband tussen de syfilisposters enerzijds, met hun medische procesbewakende boodschappen, en anderzijds de functie van kunst en sociale activiteiten als maatschappelijk veiligheidsnet, zodat mensen hun eigenwaarde behouden, zodat kinderen niet de criminaliteit ingaan. Daarmee wijst de heuristiek erop, dat de syfilisposters ook verwant zijn aan die in de onderste rij van fig. 13

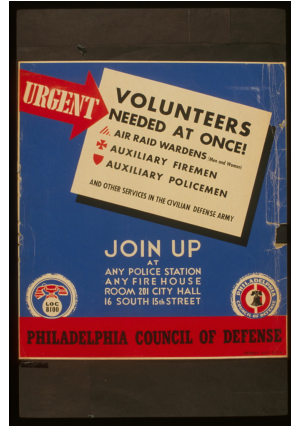
De bestrijding van syfilis staat dan in het vierde stadium van Gros, dat van de procesbewaking. Dan ontleen de syfiliscampagnes hun veiligheidsdenken juist aan discoursen over *social security* en sociaal werk. De militaire oorsprong van een deel van dit discours is dan juist onzichtbaar.

Hiermee heb ik aangetoond hoe de heuristieken werken kunnen op de WPA-posters, maar heb ik nog niet bewezen dat het veiligheidsdenken omtrent syfilis ook ontstaan is uit de discoursen die deze heuristieken suggereren. De volgende stap is het formuleren van theorieën en analogieën, en het toepassen van *middle range theory* om de sprong te maken van hedendaagse heuristieken naar de ervaring van het dynamisch verleden.

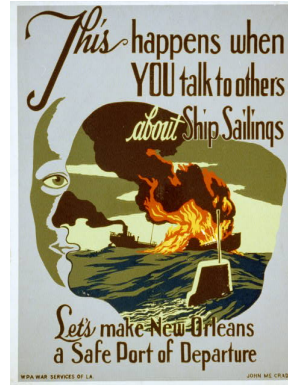
Die stap zal ik hier niet maken. Ik beperk me tot het tonen van de mogelijkheden van meerdere heuristieken.

anoniem, *Take part in America's crusade against tuberculosis* (Chicago, IL, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98508942
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

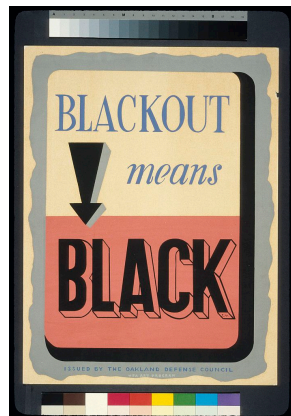
anoniem, *Volunteers needed at once* (Pennsylvania, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98517531
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

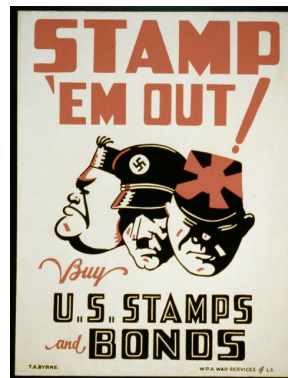
John McCrady, *This happens when you talk to others about ship sailings* (Louisiana, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98517975
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Your binoculars could prevent this* (New York State, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98515027
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Blackout means black* (Oakland, CA, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98518239
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

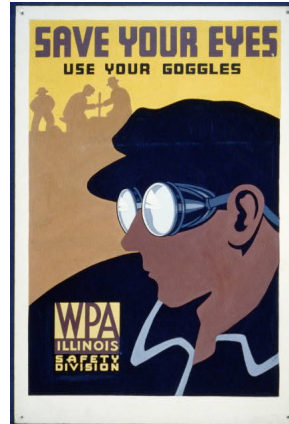

Thomas A. Byrne, *Stamp 'em out* (Louisiana, 21 jan. 1943)
lcn.loc.gov/98518290
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

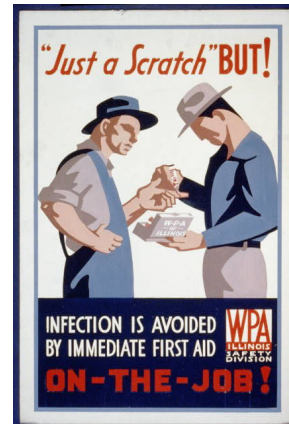
Figuur 12: securitiserende WPA-posters die geen syfilis noemen.

Robert Lachenmann, *Don't mix 'em* (Pennsylvania, 27 mrt. 1937) lccn.loc.gov/93511155 (geraadpleegd 18 maart 2021)

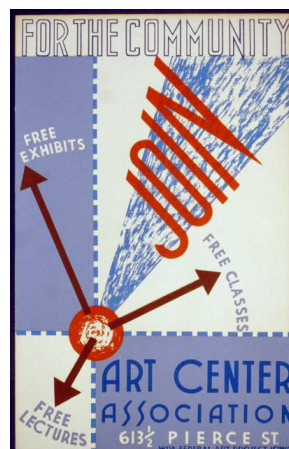
anoniem, *Save your eyes* (Illinois, 28 april, 1937) lccn.loc.gov/98517852 (geraadpleegd 18 maart 2021)

John Matthews, *"Just a scratch" BUT!* (Illinois, ongedateerd) lccn.loc.gov/98517931 (geraadpleegd 18 maart 2021)

John Wagner, *Learn to swim campaign* (NYC, 22 jul.1940) lccn.loc.gov/98516763 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Join art center association* (Iowa, 1 mei, 1939) lccn.loc.gov/98510372 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Free instruction for children in painting & drawing* (NYC, 9 apr. 1938) lccn.loc.gov/98516751 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Figuur 13: posters die binnen de continuïteitsheuristiek gelden als veiligheid sprekend.

7 Conclusie

Tussen het verleden en hen die het bestuderen, staan twee kloven. Ten eerste is er die tussen het dynamisch verleden en de statische resten daarvan in het heden. Historici moeten het dynamisch verleden tot leven wekken uit het statische. Daarvoor volstaat geen puur deductieve methode: ze moeten meer zeggen dan wat de bronnen hen vertellen.

Dit unieke probleem van de wetenschappen van het verleden, zorgt voor unieke methodologische en theoretische noden, waardoor de epistemologieën van andere wetenschappen weinig nut voor de studie van het verleden hebben. Historici en archeologen hebben dus een eigen kenleer nodig, een eigen manier om theorieën te vormen en te bepalen wat waar is.

De tweede kloof is dan die tussen de theorie en praktijk van de studie van het verleden. Historici — waaronder IB-historici — maken veelal gebruik van theorie en theorieën, zonder te reflecteren op de aard en legitimiteit daarvan.

Theorieën, telbaar gebruikt (*een theorie, de theorieën*), bepalen wat wetenschappers zien, welke vragen nuttig zijn, welke methoden juist, en welke antwoorden denkbaar. De theorie bepaalt dus ook wat wetenschappers niet zien. Als we dus niet kritisch reflecteren op welke theorieën we gebruiken, op welke gronden die *theorieën* heten, en wat ze ons niet tonen, raken we beklemd in tunnelvisie.

Één situatie waar dit gebeurt, is de studie van veiligheid in de IB. Dominant daarin is *securitiserings*theorie, een raamwerk waarin geldt dat veiligheid op intersubjectieve wijze tot stand komt, doordat *securitiserende actoren* een publiek ervan overtuigen dat een *referent object* existentieel bedreigd wordt door een *referent subject*. Indien de actoren het publiek weten te overtuigen van dit gevaar, en de noodzaak tot maatregelen daartegen, spreken we van een geslaagde *securitiserings* van het referent object.

Echter ligt het niet voor de hand dát er een dominant analysekader bestaan moet in de IB of in de studie van veiligheid. Beide velden zijn sterk interdisciplinair van aard, en nodigen daardoor juist uit tot een waaier van perspectieven en methoden. Hetzelfde geldt voor de combinatie van hen.

In dit paper heb ik aangetoond, dat het geven van theorie-status aan securitiseringstheorie de problemen ervan vergroot, en dat securitiserings-theorie geen theorie heten mag. Ik heb laten zien dat securitiserings-theorie eigenlijk een *heuristiek* is, die we samen met andere heuristieken toepassen moeten. Ik heb een voorbeeld gegeven van een kandidaat-heuristiek voor die combinatie, en ik heb laten zien welke vorm zulk gecombineerd onderzoek aannemen kan.

De problemen van securitiserings-theorie zijn drievoudig, volgens Howell. Ten eerste is er het *Austiniaans probleem*: als veiligheid tot stand komt door spraakhandelingen, dan kunnen alleen actoren die een publiek hebben, veiligheidshandelen in gang zetten. Voor securitiserings-theorie zijn publiekloze actoren die veiligheidshandelingen verrichten dus onzichtbaar.

Ten tweede is er het *Schmittiaans probleem*: door de nadruk op dreiging en vijandschap, vallen veel handelwijzen die we onder *security* scharen — zoals *social security* — buiten de definitie die securitiseringstheorie die term geeft.

Ten derde is er het *Clausewitziaans probleem*: securitiseringstheorie ziet veiligheidsprocessen als losstaand van gewone politiek en krijgt daardoor moeilijk grip op de wijze waarop veiligheidshandelen en politiek handelen op elkaar terugkoppelen.

Al deze problemen zijn ontkoombaar, als we securitisering beschouwen als één middel tussen ander middelen om veiligheidsproblemen te onderzoeken. Dan kunnen we de blinde vlekken van securitiseringstheorie vanuit andere invalshoeken wél zien. Buzan, Wæver en De Wilde, echter, zien securitiseringstheorie als heel het begrip veiligheid in de IB overkoepelend, en wanneer Balzacq securitiseringstheorie een theorie noemt, stelt hij daarmee dat het analysekader geheel op zichzelf staan kan, en geen andere aanschouwingen duldt. Als securitiseringstheorie, zoals Buzan, Wæver, De Wilde en Balzacq willen, alomvattend geacht wordt, zijn deze problemen genoeg reden om het geheel te verwerpen.

De vraag die zich dan aandient, is of securitiseringstheorie wel een theorie heten mag. De telbaar gebruikte term *theorie* wordt niet vaak gedefinieerd in de geschiedwetenschap, en nog minder vaak duidelijk gedefinieerd. Toch zijn er vier brede scholen te herkennen.

De eerste is het naïve theoriebegrip van Waltz-I. Hier geldt, dat IB-onderzoekers waardevrije en exact voorspellende wetten opstellen, die ze op positivistische wijze corroboreren. Door wetten te combineren, vormen ze theorieën. Hierbinnen is securitiseringstheorie geen theorie te noemen, omdat het slechts definieert, maar niet voorspelt.

Waltz-I is echter een geheel ontoereikend theoriebegrip, omdat het geen kwalitatief verschil maakt tussen theorieën en wetten. Verder toont Popper aan dat positivistische voorspellingen in maatschappijwetenschappen niet mogelijk zijn, en lijkt de historiografie die uit Waltz-I ontstaat op de negentiende-eeuwse positivistische geschiedschrijving, waarvan Collingwood de inadequaatheid al aantoonde.

De tweede is Waltz-II, dat de problemen van Waltz-I probeert op te lossen door de *theoretical notion* centraal te stellen in de definitie van *theorie*. Deze *notions* zijn ideeën, verkregen op non-rationele wijze, die wetmatigheden verklaren. Wetten en theorieën hoeven in Waltz-II niet langer voorspellingen over de toekomst te maken, maar mogen ook voorspellen wat historici in het verleden aantreffen zullen. Daarmee is een theorie in Waltz-II kwalitatief anders dan een wet en ontwijkt dit beeld het bezwaar van Popper: voorspellingen zijn niet meer strict noodzakelijk, en er is in de *theoretical notions* ruimte voor ethische overwegingen.

Dit beeld lijkt kansen te bieden, om securitiseringstheorie een theorie te noemen: we zouden veiligheid immers als *theoretical notion* zien kunnen, die

een wet verklaart die securitiserend handelen beschrijft. Dit is echter een cirkelredenering, omdat de *theoretical notion* hier de definitie van een proces is, waardoor een wet zijn definitie tot verklaring van zichzelf maakt.

Ten derde is er het methodologisch theoriebegrip van Burke en Lucas. Zij definiëren *een theorie* als een uitspraak, begrip, of categorie die een bepaalde rol vervult in de geschiedwetenschap, of de archeologie. Een theorie is dat waar methoden van in dienst staan, is het veranderlijke dat gebruikmaakt van constante methodes.

Daarbij bespreekt Lucas ook *middle range theory*, de verzameling analogieën die archeologen gebruiken om de brug tussen het statisch en dynamisch verleden te slaan, mee te leven met hoe het destijds was.

Binnen dit methodologisch begrip is securitiseringstheorie geen theorie omdat het in dienst staan kan van theorieën, en geen *middle range theory* omdat het daarvoor te zeer vanuit hedendaagse categorieën werkt.

Tot slot is er het theoriebegrip van Kocka en Meier, dat zo breed gedefinieerd is, dat bijna iedere uitspraak die niet direct op bronnen betreft, een theorie heten mag. Dit komt niet overeen met hoe securitiseringstheoretici hun analysekader zien, en is dus ongeschikt voor dit onderzoek.

Securitiseringstheorie mag dus geen theorie heten. In plaats daarvan is het een heuristiek. In de archeologie geldt, dat dit methoden zijn om bronmateriaal te selecteren en te ordenen, en om nieuwe ideeën op te werpen. Aangezien securitiseringstheorie enkele onwenselijke beperkingen oplegt aan het te verzamelen bronmateriaal, moeten we het combineren met een andere heuristiek om deze blinde vlekken te verhelpen.

Een goede kandidaat daarvoor is de continuïteitsheuristiek, die ontstaat uit het werk van Gros en Herington. In plaats van al het veiligheidshandelen in één patroon te proberen te vangen, zien zijn veiligheid als een soort platonische vorm die zich op verschillende plaatsen en tijden manifesteert op verschillende wijzen. Zij catalogiseren de manifestaties van deze vorm in verschillende historische discoursen, en vormen zo een veiligheidsbeeld dat de eigenheid van verschillende periodes spreken laat.

Historici die de continuïteitsheuristiek toepassen zoeken niet naar dreigingen en responsen, maar naar handelingen die de continuïteit van wenselijke orde in stand proberen te houden.

Om aan te tonen dat zulk onderzoek mogelijk en nuttig is, heb ik een *proof of concept*-studie uitgevoerd naar syfilisvoorlichting in de Verenigde Staten tussen 1937 en 1943. Vlak voor deze periode hadden de federale en statelijke overheden een transformatie in hun veiligheidsdenken doorgemaakt, van Hoovers voluntarisme, dat goed in de continuïteitsheuristiek te vatten is, naar de securitiserende *New Deal* van Roosevelt. Publiek gezondheidsbeleid maakte in die periode juist een omgekeerde veiligheidsverschuiving door, van de securitisering van micro-organismen naar voorlichten over hygiëne en goede gebruiken.

Dit mengsel van veiligheidsvormen maakt Amerikaans volksgezondheids-

werk in die periode een goede casus voor de concept-studie. Daarbij komt, dat securitiserings­theorie als heuristiek een bredere *use-case* zal hebben dan wanneer we het als theorie toepassen. Dat de casus ver buiten de IB staat, helpt dat punt ondersteunen.

De concept-studie richtte zich op syfilis­voorlichting in de posters van het Federal Arts Project (FAP), deel van de Works Progress Administration (WPA), dat weer een belangrijk deel was van de *New Deal*. De kunstenaars van het FAP tekenden posters over een breed scala aan sociale en culturele zaken, waaronder syfilis. De prominente plaats van die ziekte in de gezondheidsgerelateerde posters levert een goede hoeveelheid bronmateriaal, en de variatie in onderwerpen van de posters levert vergelijkingsmateriaal.

Uit de analyse met de twee heuristieken bleek, dat sommige posters sterk securitiseren en continuïteit vertonen met de securitiserende militaire propagandaposters die het FAP in de Tweede Wereldoorlog tekende. Andere posters passen goed in de continuïteitsheuristiek, en vertonen juist continuïteit met posters die veilig gedrag aanmoedigen of deel uitmaken van sociale projecten, bijvoorbeeld om kinderen middels kunstlessen uit de criminaliteit te houden. Dit veiligheidsdenken laat zich moeilijk in securitiserings­theorie vangen.

Hiermee heb ik dus aangetoond, dat securitiserings­theorie een heuristiek is, en dat de combinatie met andere heuristieken kan leiden tot nieuwe associaties tussen bronnen. Dat deze steek houden, heb ik niet aangetoond. Verder onderzoek kan dus de verbindingen die de heuristieken suggereren vanuit andere methodes onderzoeken. Dit kan niet vanuit de heuristieken zelf, want wie een associatie die een heuristiek suggereert, vanuit diezelfde heuristiek onderbouwt, maakt een cirkelredenering.

Die heuristische aard van securitiserings­theorie heeft twee gevolgen. Ten eerste heeft securitiserings­theorie daardoor een veel bredere *use-case*, waardoor historici van buiten de IB het toepassen kunnen op hun eigen onderwerpen, zoals ik deed in de concept-studie. Ten tweede, kunnen IB-onderzoekers nu vanuit meerdere heuristieken onderzoek doen, waardoor ze veiligheid op een bredere en completere wijze bestuderen kunnen.

Het gevaar dreigt dan, dat alles met alles zal komen samen te hangen, als we maar genoeg verschillende heuristieken gebruiken, en dat de vrees van de traditionalisten werkelijkheid wordt: dat veiligheid een te breed begrip wordt, om nog iets te betekenen. Om beiden af te wenden, moeten historici en IB-onderzoekers de associaties die de heuristieken leveren, op uiterst voorzichtige wijze ondervragen. Ze moeten hun eigen theorieën, die bepalen welke bronnen en associaties nuttig en juist zijn, kritisch toepassen en de aannames uit hun *middle range theory* expliciet maken.

Daarbij kunnen ze veel leren van archeologen. Hun uitgewerkte discourses over *middle range theory* — nodig gemaakt door de veel stillere aard van het archeologisch bronmateriaal — lopen ver voor op het geschiedtheoretisch discours.

Verder heb ik het geschiedtheoretisch denken over de telbare term *theorie* in kaart gebracht, en het gebrek aan duidelijkheid en overeenstemming laten zien. Gezien het belang van theorieën — of systemen die daarvoor moeten doorgaan — in de hedendaagse geschiedwetenschap, is het cruciaal om te weten wat die term inhoudt, op welke grond we een uitspraak een theorie noemen mogen, en wat de rol van zulke uitspraken in de geschiedwetenschap zijn moet. Vooral hier is dus meer onderzoek nodig, en moeten geschiedtheoretici werkbare kaders en definities bieden aan de praktischer georiënteerde historici, om de kloof tussen historische theorie en praktijk iets minder breed te maken.

Het theoriebeeld dat daaruit ontstaat, moet werken voor heel het vakgebied van de IB, en dus ook voor de geschiedwetenschap. Daarnaast moet het ruimte bieden aan meerdere theorieën die naast elkaar bestaan. Geschiedenis en IB zijn namelijk idiografisch van aard en hoeven dus niet toe te geven aan een nomothetische generalisatiedrang, maar toch moeten wetenschappers uit verschillende scholen en disciplines met elkaar in dialoog kunnen, over wat zijn nuttig en waar achten.

Tot slot heb ik aangetoond, dat de praktische historici hun werk niet zonder de theoretische doen kunnen, evenmin als dat er geschiedtheorie bestaan kan zonder geschiedkundige praktijk. De conceptstudie zorgde dat dit paper niet een geheel abstract betoog was, maar ook bewees dat de voorgestelde methoden werken. Praktische historici moeten soms geschiedtheoretischer denken, maar de theoretici moeten evengoed toenadering zoeken tot de practici.

Appendix A: Geraadpleegde posters met datum, op chronologische volgorde

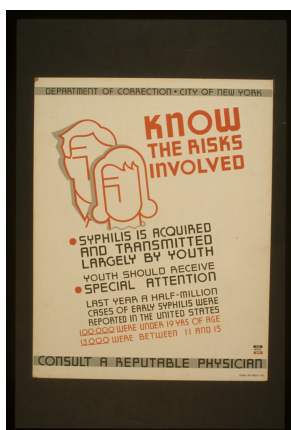
anoniem, *High tor*
(Californië, 1937)
lccn.loc.gov/98516816
(geraadpleegd 18 maart 2021)

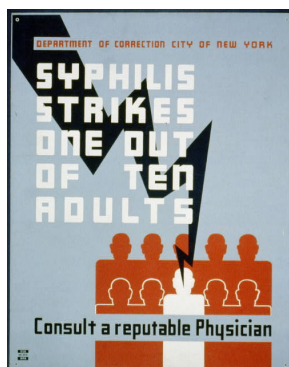
Robert Lachenmann,
Don't mix 'em
(Pennsylvania, 27 mrt. 1937)
lccn.loc.gov/93511155
(geraadpleegd 18 maart 2021)

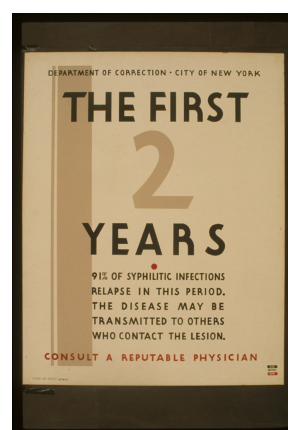
anoniem, *Save your eyes*
(Illinois, 28 april, 1937)
lccn.loc.gov/98517852
(geraadpleegd 18 maart 2021)

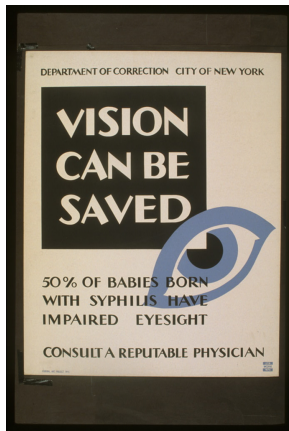
anoniem, *Know the risks involved* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518548
(geraadpleegd 18 maart 2021)

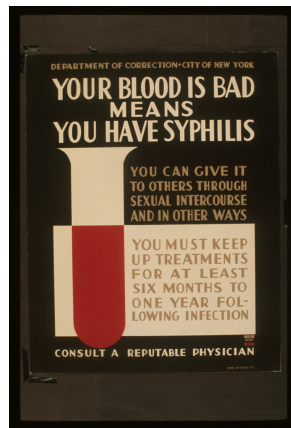
anoniem, *Syphilis strikes one out of ten adults*
(NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518382
(geraadpleegd 18 maart 2021)

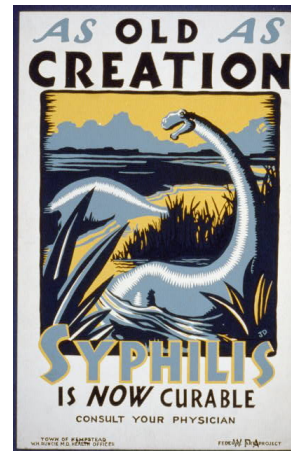
anoniem, *The first 2 years* (NYC, 4 jun. 1937)
lccn.loc.gov/98518344
(geraadpleegd 18 maart 2021)

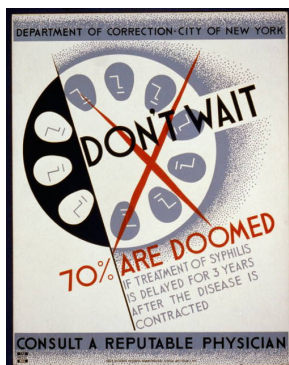
anoniem, *Vision can be saved* (NYC, 4 jun. 1937)
lcn.loc.gov/98518391
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Your blood is bad means you have syphilis* (NYC, 4 jun. 1937)
lcn.loc.gov/98518394
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *As old as creation* (Hempstead, NY, 1 dec. 1937)
lcn.loc.gov/98516350
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

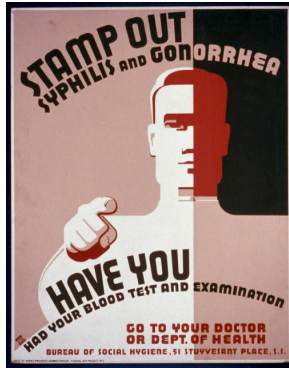
anoniem, *Don't wait* (NYC, 1 dec. 1937)
lcn.loc.gov/91725481
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Foster Humfreville en Alex Kallenberg, *Shame may be fatal* (NYC, 1 dec. 1937)
lcn.loc.gov/98518374
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

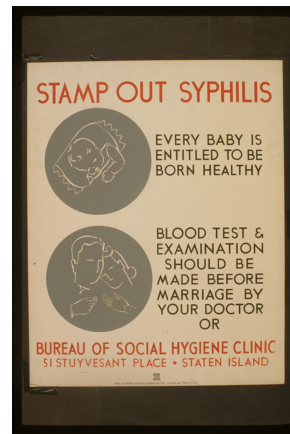
anoniem, *The great crippler - syphilis* (Hempstead, NY, 1 dec. 1937)
lcn.loc.gov/98516349
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Stamp out syphilis and gonorrhoea* (NYC, 9 feb. 1938)
lcn.loc.gov/98518375
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Free instruction for children in painting & drawing* (NYC, 9 apr. 1938)
lcn.loc.gov/98516751
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

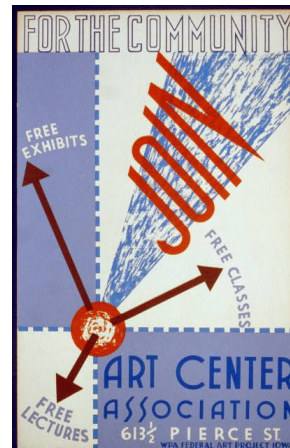
anoniem, *Stamp out syphilis* (NYC, 9 apr. 1938)
lcn.loc.gov/98518378
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

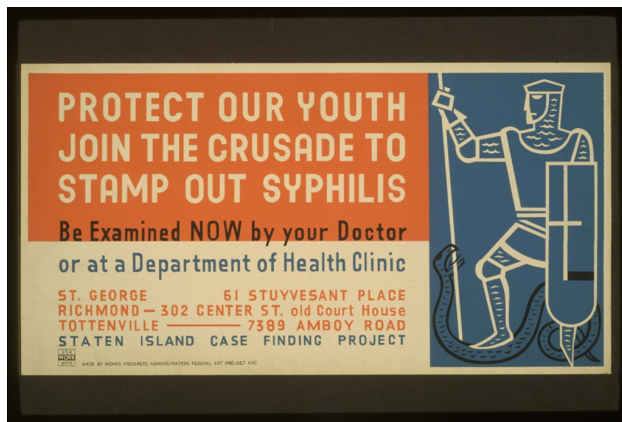
Erik Hans Krause, *Syphilis False shame and fear may destroy your future* (Rochester, NY, 8 nov. 1938)
lcn.loc.gov/98514501
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Arlington Gregg, *Pet show* (Illinois, 3 apr. 1939)
lcn.loc.gov/98510115
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Join art center association* (Iowa, 1 mei, 1939)
lcn.loc.gov/98510372
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

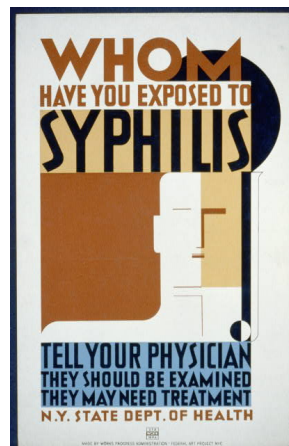
Richard Halls, *Protect our youth* (New York City (NYC), 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516107 (geraadpleegd 18 maart 2021)

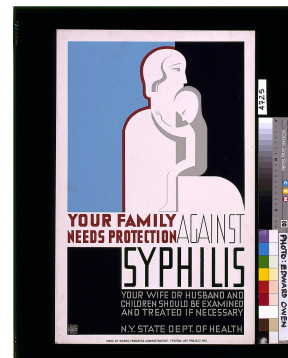
Martin Weitzman, *See America* (New York City (NYC), 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/96503136 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Ben Kaplan, *Stop the spread of syphilis*. (NYC, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516191 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Charles Verschuuren, *Whom have you exposed to syphilis* (NY State, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/98516759 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Charles Verschuuren, *Your family needs protection against syphilis* (NY State, 28 jun. 1939) lcn.loc.gov/96514780 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Syphilis*
(Chicago, 27 mrt. 1940)
lccn.loc.gov/98509576
(geraadpleegd 18 maart
2021)

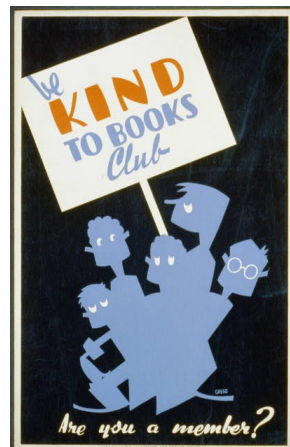
anoniem, *Syphilis:
menace to industry*
(Chicago, 27 mrt. 1940)
lccn.loc.gov/98509577
(geraadpleegd 18 maart
2021)

anoniem, *The enemy is
syphilis* (Chicago, 27 mrt.
1940)
lccn.loc.gov/98507183
(geraadpleegd 18 maart
2021)

John Wagner, *Learn to
swim campaign* (NYC, 22
jul.1940)
lccn.loc.gov/98516763
(geraadpleegd 18 maart
2021)

Arlington Gregg, *Be kind
to books club* (Chicago, 30
aug. 1940)
lccn.loc.gov/98510092
(geraadpleegd 18 maart
2021)

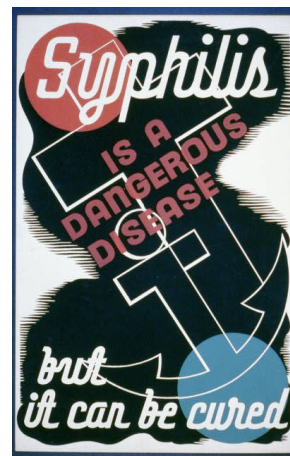
anoniem, *Find syphilis*
(Chicago, 20 mrt. 1941)
lccn.loc.gov/98508158
(geraadpleegd 18 maart
2021)

anoniem, *Stop syphilis* (Chicago, 27 mrt. 1941)
lcn.loc.gov/98509573
(geraadpleegd 18 maart 2021)

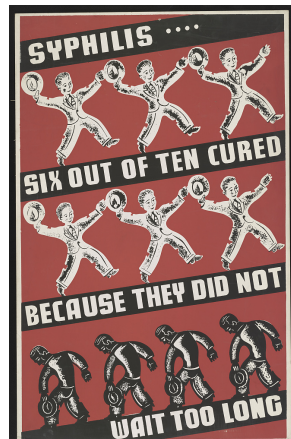
anoniem, *Face the facts and help to control syphilis* (NY State, 14 mei, 1941)
lcn.loc.gov/98513576
(geraadpleegd 18 maart 2021)

Erik Hans Krause, *Syphilis is a dangerous disease, but it can be cured* (Rochester, NY, 14 mei, 1941)
lcn.loc.gov/98514508
(geraadpleegd 18 maart 2021)

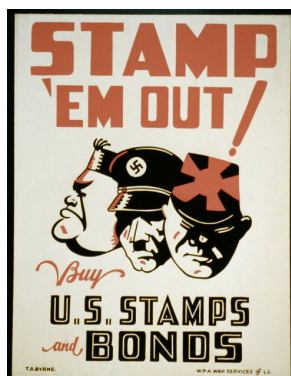
anoniem, *Syphilis may cause heart trouble, blindness, deafness, mental disorders* (NY State, 14 mei, 1941)
lcn.loc.gov/98514733
(geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Syphilis six out of ten cured because they did not wait too long* (NY State, 14 mei, 1941)
lcn.loc.gov/98514735
(geraadpleegd 18 maart 2021)

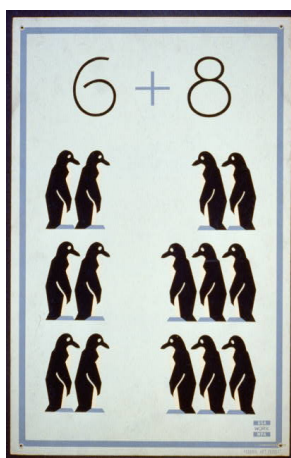

C. Y. Bienvenu, *Their health depends on you* (Louisiana, 21 jan. 1943)
lcn.loc.gov/98518284
(geraadpleegd 18 maart 2021)

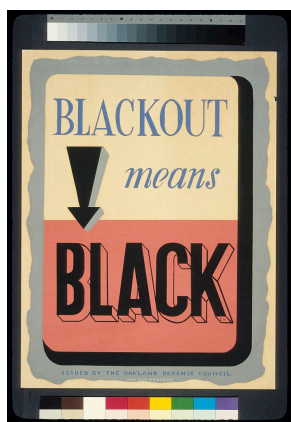

Thomas A. Byrne, *Stamp 'em out* (Louisiana, 21 jan. 1943)
lcn.loc.gov/98518290
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Appendix B: Geraadpleegde posters zonder datum

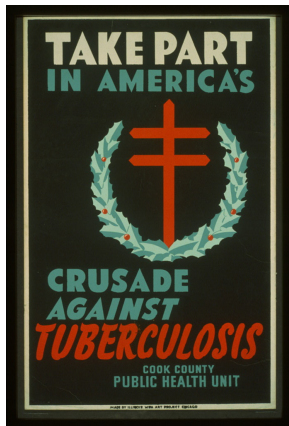
anoniem, *6+8* (New York State, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98514560
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Blackout means black* (Oakland, CA, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98518239
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Bridgeport Symphony Orchestra* (Wilton, CT, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98507598
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

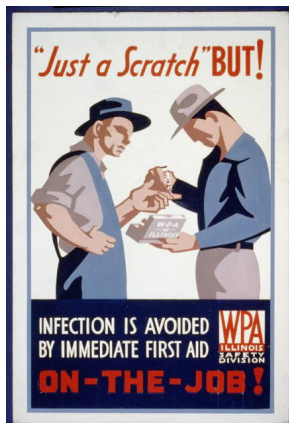
anoniem, *Take part in America's crusade against tuberculosis* (Chicago, IL, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98508942
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

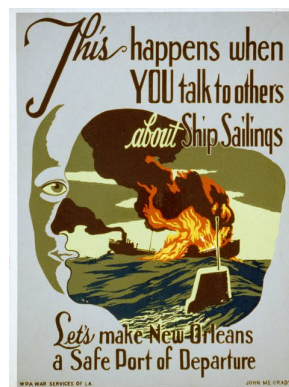
anoniem, *Volunteers needed at once* (Pennsylvania, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98517531
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

anoniem, *Your binoculars could prevent this* (New York State, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98515027
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

John Matthews, *"Just a scratch" BUT!* (Illinois, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98517931
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

John McCrady, *This happens when you talk to others about ship sailings* (Louisiana, ongedateerd)
lcn.loc.gov/98517975
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Anthony Velonis, *Free summer art classes for high school students* (NYC, ongedateerd)
lcn.loc.gov/92500655
 (geraadpleegd 18 maart 2021)

Literatuurlijst

Primaire bronnen

- Graham, Ralph, 'The poster in Chicago', in: Francis V. O'Connor (red.), *Art for the millions: essays from the 1930s by artists and administrators of the WPA Federal Art Project* (Greenwich CN: New York Graphic Society, 1973) 179-181.
- Library of Congress, 'Collection: Posters: WPA Posters', [loc.gov/collections/works-progress-administration-posters/](https://www.loc.gov/collections/works-progress-administration-posters/) (geraadpleegd 18 maart 2021). Zie appendices A en B voor een lijst van geraadpleegde posters uit deze collectie.
- Marantz, Irving J., 'The artist as a social worker', in: Francis V. O'Connor (red.), *Art for the millions: essays from the 1930s by artists and administrators of the WPA Federal Art Project* (Greenwich CN: New York Graphic Society, 1973) 197-198.

Secundaire bronnen

- Balzacq, Thierry, 'A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants', in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) 1-30.
- , 'Enquiries into methods: a new framework for security analysis', in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) 31-53.
- , 'Preface', in: Thierry Balzacq (red.), *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve* (Londen: Routledge, 2011) xiii-xiv.
- Bourbeau, Philippe, 'A multidisciplinary dialogue on security', in: Philippe Bourbeau (red.), *Security: dialogue across disciplines* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015) 1-21.
- Burke, Peter, *History and social theory: second edition* (Londen: Polity, 2005).
- Buzan, Barry, Ole Wæver, Jaap de Wilde, *Security: a new framework for analysis* (Boulder, CO: Lynne Rienner, 1998).
- Clausewitz, Karl von, *Grundgedanken über Krieg und Kriegführung* (Leipzig: Insel Verlag, 1915; origineel 1832). gutenberg.org/ebooks/36693 (geraadpleegd 6 april 2021).
- Collingwood, Robin George, *The idea of history* (Oxford: Clarendon, 1946).
- Donelan, Michael, *Elements of international political theory* (Oxford: Clarendon, 1990).
- Graaf, Beatrice de, en Cornel Zwierlein, 'Historicizing security — entering the conspiracy dispositive', *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 38 (2013) 1, 46-64.

- Gros, Frédéric, *The security principle*, vertaald door David Broder (Londen: Verso, 2019; origineel: Parijs: Gallimard, 2013).
- Herington, Jonathan, 'Philosophy: the concepts of security, fear, liberty, and the state', in: Philippe Bourbeau (red.), *Security: dialogue across disciplines* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015) 22-44.
- Howell, Alison, 'The global politics of medicine: beyond global health, against securitisation theory', *Review of International Studies* 40 (2014), 961-987.
- Johnson, Matthew, *Archaeological theory: an introduction* (3e editie, Hoboken, NJ: Wiley Blackwell, 2020).
- Kennan, George F., *American diplomacy 1900-1950* (Chicago: University of Chicago Press, 1951).
- Kocka, Jürgen, 'Theorieorientierung und Theorieskepsis in der Geschichtswissenschaft. Alte und neue Argumente', *Historical Social Research/Historische Sozialforschung* 23 (1982) 4-19.
- Lake, M. W., 'Numerical modelling in archaeology', in: D. R. Brothwell en A. M. Pollard (red.), *Handbook of archaeological sciences* (Chichester: John Wiley & Sons, 2001) 723-732.
- Leffler, Melvyn P., *Safeguarding democratic capitalism: U.S. foreign policy and national security, 1920-2015* (Princeton: Princeton University Press, 2017).
- Lucas, Gavin, *Understanding the archaeological record* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).
- McInnes, Colin en Ian Rushton, 'HIV, AIDS and security: where are we now?', *International Affairs* 86 (2010) 225-245.
- McKinzie, Richard D., *The New Deal for artists* (Princeton: Princeton University Press, 1973).
- Meier, Christian, 'Der Alltag des Historikers und die historische Theorie', in: Hans Michael Baumgartner en Jörn Rüsen (red.), *Seminar: Geschichte und Theorie. Umriss einer Historik* (Frankfurt aM: Suhrkamp, 1976) 36-58.
- Mouritzen, Hans, 'Kenneth Waltz: a critical rationalist between international politics and foreign policy', in: Iver B. Neumann en Ole Wæver (red.), *Future of international relations: masters in the making?* (Londen: Routledge, 1997) 71-95.
- Paul, Herman, *Als het verleden trekt: kernthema's in de geschiedfilosofie* (Amsterdam: Boom, 2014).
- Popper, Karl R., *Logik der Forschung: zehnte, verbesserte und vermehrte Auflage* (Tübingen: J.C.B. Mohr, 1994).
- , *The poverty of historicism* (2e editie, gecorrigeerd, Londen: Routledge, 1961).
- Reed, Geoffrey M., Shelley E. Taylor en Margaret E. Kemeny, 'Perceived control and psychological adjustment in gay men with AIDS,' *Journal of Applied Social Psychology* 23 (1993) 10, 791-824.

- Roe, Paul, 'Actor, audience(s) and emergency measures: securitization and the UK's decision to invade Iraq', *Security Dialogue* 39 (2008) 615–635.
- Rothstein, William G., *Public health and the risk factor: a history of an uneven medial revolution* (Rochester, NY: University of Rochester Press, 2003).
- Schmitt, Carl, *Der Begriff des Politischen. Text von 1932 mit einem Vorwort und drei Corollarien* (Berlijn: Duncker & Humblot, 1991; origineel 1963).
- Schwartz, Bernard, *The American Heritage history of the law in America* (New York: American Heritage Publishing Co., 1974).
- Stulberg, Ian en Margaret Smith, 'Psychological impact of the AIDS epidemic on the lives of gay men,' *Social Work* 33 (1988) 3, 277-281.
- Wæver, Ole, 'Figures of international thought: introducing persons instead of paradigms', in: Iver B. Neumann en Ole Wæver (reds.), *The future of international relations: masters in the making?* (Londen: Routledge, 1997) 1-40.
- Waltz, Kenneth N., 'Realist thought and neorealist theory', in: Robert L. Rothstein (red.), *The evolution of theory in international relations: essays in honor of William T. R. Fox* (Columbia, SC: University of South Carolina Press, 1991) 21-38.
- , *Theory of international politics* (New York: Random House, 1979).
- Zedner, Lucia, 'The concept of security: an agenda for comparative analysis', *Legal Studies* 1 (2003) 153-176.